

הַחֹדֶשׁ הַרְבֵּעִי
NISAN
ROŠ CHODEŠ

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

PESACH 5766 KAŠER VE SAMEACH
(Ilustrace Šmuela Buny k pesachové Hagadě, Jeruzalém 1984.)

TEREZÍNSKÁ TRYZNA

Letos se terezínská tryzna koná v neděli 21. května 2006 v 10 hodin na Národním hřbitově v Terezíně. Po skončení smuteční tryzny, na níž promluví ředitel Památníku Terezín J. Munk a premiér ČR J. Paroubek a zazní křesťanská a židovská modlitba, se od 14.00 v terezínské jízdárně uskuteční zajímavé představení. V rámci Pražského jara tu zazní Verdiho *Requiem* jako vzpomínka na legendární provedení Rafaela Schächtera. Diriguje Murry Sidlin. Koncert je doplněn projekcí s autentickými výpověďmi osob, které prošly terezínským ghettem. Vstupenky na koncert si můžete objednat u paní Kohoutové na tel. 257 310 414 (vstupenky jsou zdarma, ale je nutné si je objednat).

Dopravu autobusem zajišťuje Terezínská iniciativa. Prosíme všechny zájemce, aby se včas přihlásili buď v sekretariátu TI, nebo telefonicky na č. 222 310 681.

TRYZNA V PIEŠTANECH

Dne 30. dubna od 10 hodin se na novém židovském hřbitově v Piešťanech uskuteční tryzna při příležitosti odhalení památníku obětem holocaustu. Připomene výročí prvních rodinných transportů ze Slovenska do vyhlazovacích táborů. Po ceremoniálu se koná shromáždění s kulturním programem (vzpomínky na válečné a poválečné osudy přeživších), setkání přátel a příbuzných. Zájemce prosíme, aby své případné otázky nebo požadavky posílali na adresu bbandi@stonline.sk nebo uzzno@netax.sk či na adresu ÚZ ŽNO v SR, Kozia 21, 81447 Bratislava.

OZNÁMENÍ

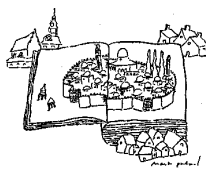
Dne 8. března 2006 se v Husinecké ulici 5 (Praha 3) uskutečnilo setkání několika bývalých vězňů z doby nacismu, kteří ustavili novou historickou skupinu s názvem „Vyhlazovací tábory Auschwitz, Birkenau, Treblinka a další“. Tato historická skupina si vzala za úkol zabývat se všemi vyhlazovacími tábory na polském území, zmapovat jejich historii, vypátrat ty, kteří přežili a ještě dnes jsou v ČR nebo v jiných zemích světa. Vyzýváme ty, kdo mají zájem účastnit se práce skupiny a být informováni o osudu těch, kteří v táborech zahynuli, aby nám zaslali přihlašovací lístek s níže uvedenými údaji na adresu SOPVP, Husinecká 5, 130 00 Praha 3, tel. 222 540 114, fax 222 540 116, e-mail: sopvp@volny.cz. Současně vás zveme na první zasedání této historické skupiny. Koná se v úterý 25. dubna v 10.00 ve 3. patře hotelu Legie (Sokolovská ul. 33, Praha 2, metro C, stanice I. P. Pavlova).

V přihlašovacím lístku uveďte své jméno a příjmení; příjmení v KT; dnešní adresu; rok narození; telefon a též, ve kterých koncentračních táborech jste byli. Připojte datum a svůj podpis. *Oldřich Stránský*

VÝBĚROVÉ ŘÍZENÍ

Židovské muzeum v Praze přijme ředitele Vzdělávacího a kulturního centra. Požadavky: orientace v židovských dějinách a kultuře,

AKTUALITY

VŠ, výborná znalost angličtiny, organizační schopnosti, praxe v řídicí funkci. Nástup 1. 6. 2006. Pouze písemné nabídky se strukturovaným životopisem zašlete na adresu: Židovské muzeum v Praze, sekretariát, U Staré školy I, 110 01 Praha I.

ODŠKODNĚNÍ SKRZE NFOH

Nadační fond obětem holocaustu (NFOH) vyplatil poslední příspěvek v programu na odškodnění osob, kterým byl v důsledku rasové perzekuce odňat nemovitý majetek v době okupace území dnešní České republiky nacistickým Německem. Tito lidé kvůli složitosti poválečného vývoje dosud na žádnou kompenzaci nedosáhli. V průběhu pěti let NFOH rozdělil 100 milionů korun mezi žadatele z 27 zemí světa, čímž naplnil jedno ze svých důležitých poslání. Program Odškodnění, který byl podpořen výhradně z českých prostředků, byl první iniciativou svého druhu v zemích střední a východní Evropy.

Program Odškodnění byl nastartován v létě roku 2001 rozesláním výzvy k podání žádostí do celého světa. V této etapě k odškodňovacímu procesu zásadně přispělo Ministerstvo zahraničních věcí ČR včetně jednotlivých zastupitelských úřadů, které poskytovaly informace a přijímaly samotné žádosti o odškodnění. Pracovníci NFOH pomáhali zejména zahraničním žadatelům zajistit všechny požadované dokumenty, aby nebyli z programu vyřazeni. Podařilo se shromáždit přes 1200 žádostí, z nichž méně než polovina splnila vládou daná kritéria. „Zaslané žádosti byly velmi důležité, ale mnohem více se mi do paměti vryla setkání s lidmi, kteří svou žádost přinesli osobně. Jako by se jejich vnitřní síla přenesla i na mě a celý tým brigádníků programu, zejména v závěrečných fázích zpracovávání žádostí,“ vzpomíná koordinátorka programu Ludmila Pocolová.

Pro NFOH znamená ukončení Odškodnění posun těžiště aktivit k dalším cílům organizace: podpoře sociální a zdravotní péče o přeživší šoa, rekonstrukce synagog a židovských hřbitovů, výstav, pietních aktů i vzdělávacích programů k prohlubování povědomí o holocaustu, resp. o židovské kultuře.

Milan Konrád

KONEC POLSKÉHO TEMPLU

Jednou ze čtyř dřívějších synagog v Brně býval tzv. Polský templ. Fungoval mezi lety 1883 až 1927 v adaptovaném starším dvorním traktu domu Křenová 22. Byla to zvenku nenápadná stavba, a ani zevnitř po přestavbách příliš nevypovídala o svém původním poslání. Tři čtvrtě století byla využívána ke komerčním účelům, tedy i po změně režimu a po restituci potomky původních vlastníků. Po r. 1990 se dokonce uvažovalo o odkoupení této budovy a její adaptaci jako jediného vhodného prostoru s odpovídající historií a atmosférou ve městě na připravované židovské muzeum. Z plánů však z finančních důvodů sešlo a Polský templ dál chátral.

Na počátku třetího tisíciletí nemovitost odkoupil nový majitel a hodlal ji přestavět na polyfunkční dům s obchody a kanceláři. Stalo se tak na podzim 2003. Marné tehdy byly protesty: soukromý majetek je nedotknutelný, projekt byl odsouhlasen památkáři a bylo již vydáno stavební povolení. Investor tehdy zničil to nejcennější – venkovní schodiště na ženskou galerii, klenby nad sálem a ženskou tribunu. Z neznámých důvodů pak tehdy práce přerušil a budova další tři roky chátrala.

V průběhu března letošního roku se osud templu naplnil, když byly zbylé obvodové zdi sneseny a odstraněny. S největší pravděpodobností je to v nových politických poměrech první a jediná synagoga, která byla zbořena nejen v rámci Moravy, ale celé republiky. Poslední takový skutek nastal v roce 1988 v Brtnici, když nepočítáme snesení zbylého torza synagogy v Markvartic na Dačicku v r. 1992.

Pro budoucnost nechť se ví, že pod demolicí Polského templu jsou podepsáni majitel a investor Zdeněk Haas, projektant architekt Boris Medek a anonymní úředníci odboru výstavby Brno-střed a Národního památkového ústavu v Brně.

Jaroslav Klenovský

OBSAH:

- Bejt Terezin 3**
- Pesach 5766 4–5**
- Rozhovor s korespondentkou 6–7**
- JTA Dinou Spritzer**
- H. J. Tauber: Vzpomínky na Afriku 8–9**
- Praha jako Jeruzalém 10–11**
- /středověká judaika na výstavě o Karlu IV./**
- Ateliér a synagoga 12–13**
- /o budoucím využití synagogy v Č. Krumlově/**
- Báseň Irving Layton 14**
- Vzpomínka na J. Poláka 15**
- Přehledka izraelských filmů 16–17**
- Kalendárium 18**
- Izrael: Spravedlnost v Jerichu**
- Zprávy, kulturní pořady, informace 19–24**

Bejt Terezin („Terezínský dům“), památník a dokumentační a vzdělávací středisko zabývající se historií terezínského ghetta, se ocitl ve vážných finančních potížích a budoucnost této instituce je ohrožena. Bejt Terezin (BT) je přitom jediným památníkem mimo území naší republiky, který se zabývá výlučně historií Terezína a jeho rolí v nacistickém „konečném řešení“.

Památník byl založen před třiceti lety v kibucu Givat Chajim Ichud ve středním Izraeli (poblíž města Chedera). Jeho součástí je muzeum, výstavní síň, knihovna, vzdělávací středisko, archiv a databáze se seznamem jmen 162 000 Židů z Čech a Moravy, Rakouska, Německa, Nizozemska, Dánska a dalších evropských zemí, kteří byli vězněni v terezínském ghettu. Bývalí vězni ghetta také stáli u zrodu památníku a dodnes pro něj (často spolu se svými dětmi či vnuky) dobrovolně pracují.

Jedinečné je už samo umístění muzea v kibucu. Sídlí v oblasti, kterou od dvacátých let minulého století osidlovali pionýři z Československa a Rakouska – jejich prvním úkolem bylo vysoušet zdejší močály a získávat zemědělskou půdu. Kibuc založili roku 1932 a ve třicátých letech tu našlo útočiště mnoho uprchlíků před nacismem; usadit se v něm plánoval i Jakob Edelstein a řada jeho přívrženců, mladých sionistů. Edelstein a jeho stoupenci se nakonec o uskutečnění svých představ o komunálních životě mohli snažit jen v čase, který jim nacisté vyměřili v terezínském ghettu.

DATA BÁZE A ARCHIV

Prvotním úkolem památníku bylo vytvořit co nejuplněnější seznam vězňů terezínského ghetta. BT dále vlastní rozsáhlý archiv s písemnostmi, dokumenty a uměleckými díly, které sem přinášejí a posílají bývalí vězni žijící v Izraeli a po celém světě. Texty se v Bejt Terezin překládají do angličtiny a hebrejštiny, stanou se součástí databáze a jsou k dispozici zájemcům a badatelům v Izraeli i v zahraničí. „Archiv Bejt Terezin je pro nás nesmírně důležitý,“ říká ředitelka Institutu TI Jaroslava Milotová, „mají spoustu věcí, které nikde jinde na světě nenajdete.“ Dotazy (týkající se většinou pátrání po osudu příbuzných či známých) lidé posílají i prostřednictvím e-mailu, každý rok jich přijde několik set. Institut TI plánuje s BT společnou počítačovou databázi, která by měla být částečně zpřístupněna i na internetu.

V galerii BT jsou vystavena umělecká díla ze zdejšího archivu. Naposledy byla uspořádána výstava s názvem „Kreslit na stránky času“, která představila výtvarné

práce Trudy a Emanuela Groagových a jejich syna Williho, vytvořené v Terezíně.

VZDĚLÁVÁNÍ

Od roku 1993 pracuje v BT moderní vzdělávací centrum, které připravuje semináře a programy o holocaustu pro žáky, studenty i učitele. Výuka o Terezínu tu probíhá originálním způsobem a s bohatým využitím zdejšího archivu – literárních a výtvarných prací terezínských dětí a jejich učitelů. Samostatný a velmi úspěšný program byl například vytvořen na základě terezínského dětského časopisu *Kamarád* nebo hudby terezínských autorů. Těchto projektů se ne-

ghetta dostatečnou pozornost, odpovídá ředitelka BT Anita Tarsi takto: „Podstata problému není v tom, zda je existence ghetta dostatečně zdůrazněna, ale v pojetí a ve způsobu, jakým se o ghettu mluví. Pořád bojujeme s představou, která je velmi rozšířená a neuvěřitelně silně zakotvená – že Terezín byl vzorové či prominentní ghetto. Proto musíme vydávat knížky a učit o tom, co ve skutečnosti znamenal.“

POMOC PRO BEJT TEREZIN

Veškerou práci spojenou s organizací programů a administrativou vykonávají tři zaměstnanci (v současnosti si snížili platy o pětinu). Protože by vše nezvládali, pomáhají dobrovolníci. Navzdory tomu je finanční stav velmi špatný. BT už nezískal pro rok 2005 žádnou podporu od izraelské vlády na činnost vzdělávacího centra a kvůli hospodářské situaci v zemi nemůže zvyšovat poplat-

ky za denní programy. Granty od Claims Conference a nizozemské nadace Maror jsou určeny na (částečné) financování jednotlivých projektů, stejně jako pomoc české vlády, která financuje každoroční květnové setkání členů. BT proto shání prostředky od svých současných i potenciálních členů na provoz vzdělávacího centra a archivu. Členem BT se může stát každý, kdo se zajímá o historii terezínského ghetta. Roční příspěvek činí 50 euro (jednotlivci) či 80 euro (manželé). Na účet či adresu BT lze ovšem posílat i nižší částky – za jakoukoli sumu budou lidé z BT vděční. Peníze lze zasílat šekem na adresu Beit Theresienstadt, Givat Haim-Ihud, 38935 M. P. Emek Hefer, Israel nebo bankovním převodem na účet: Beit Terezin, Bank Leumi L'Israel (#10), Herzlia Pituah Branch (#958), číslo účtu 011810/45. Bližší informace o možnosti pomoci nebo o činnosti BT lze získat na e-mailové adrese bterezin@ghi.org.il (pište hebrejsky, anglicky, německy či česky; kontaktní osoba je paní A. Tarsi). am

BEJT TEREZIN POTŘEBUJE POMOC

účastní jen židovští žáci a studenti, ale také arabské děti a jejich učitelé i skupiny žáků a pedagogů z Evropy a USA.

Pro ilustraci: v roce 2005 se jednodenních programů v BT zúčastnilo 7000 studentů středních škol; do projektu „Kamarád 23“ se zapojilo 500 studentů z Izraele i zahraničí; uskutečnily se semináře pro 400 izraelských učitelů; stovky studentů židovských a arabských škol byly zapojeny do vzdělávacího programu o holocaustu; uskutečnil se též seminář pro 31 českých učitelů. „Bejt Terezin je pro mě ‚tvrz‘ z chanukové písně Maoz cur, kde hledám – a nejen já, všichni ti, co zbývají – radu a útěchu v těžké době. Několik let dávám jednou měsíčně svědectví mládeži ve věku 13 až 17 let. Je to velmi důležité, poněvadž brzy už nebudou mít příležitost setkat se s někým, kdo prožil hrůzy holocaustu,“ říká izraelská výtvarnice Michal Efratová původem z Ostravy.

S BT spolupracují renomovaní historici a výsledky jejich práce pak vydává Bejt Terezin knižně (často ve spolupráci s Jad vašem). Tak například vznikl titul Ruth Bondyové *Vykořelení – studie z dějin českých Židů, 1939–1943* nebo publikace chlapeckého časopisu *Kamarád*.

I z neúplné informace o aktivitách Bejt Terezin je jasné, že pro uchování památky terezínských obětí a pro vzdělávání o holocaustu dělá opravdu hodně. Na otázku, zda evropská muzea šoa či například nové jeruzalémské Muzeum holocaustu věnují existenci terezínského

Budova Bejt Terezin v Givat Chajim Ichud. Foto archiv.

Měsíc nisan je počátkem biblického židovského roku. V Tanachu jsou měsíce většinou označovány číslovkou, nikoli jménem: „první měsíc“, „čtvrtý měsíc“ apod. Jména jako tišri nebo nisan nejsou hebrejská, pocházejí z pozdější doby z Babylonie.

Měsíce se počítají od tohoto měsíce, od nisanu, „prvního měsíce východu Bnej Jisrael ze země Micrajim“. Od okamžiku, kdy se Bnej Jisrael stali národem, mají svůj kalendář, ve kterém pořadí měsíců připomíná tuto zásadní událost v jejich životě.

Židovský kalendář je jeden z nejpřesnějších na světě, protože propojuje astronomický rok sluneční s měsíci lunárními.

Je však celý stanoven tak, aby Pesach vždy připadal na jaro. Některé roky mohou mít třináct měsíců, protože někdy se k obvyklým dvanácti měsícům přidává ještě jeden adar, aby Pesach začal až na jaře, po skončení zimy.

Co se za tímto důležitým principem skrývá? Proč celý kalendář závisí na Pesachu?

Pražský Maharal byl jedním z prvních a jedním z mála, kteří se tímto problémem zabývali. Přestože byla jeho slova napsána před více než čtyřmi sty lety, zdá se, že

jsou velmi aktuální. Maharal ve svém učení, všeobecně i v kontextu tématu židovského času, klade důraz na symbolizaci a holistickou propojenost věcí. Každé roční období má svůj význam, každá věc má svůj vztah a svůj vliv na ostatní. Událost, ke které dojde v určitém období, má vnitřní příčinný vztah k tomu, proč k ní došlo právě v tomto období, protože každá věc na světě má vztah závislosti na čase, ve kterém byla stvořena a ve kterém existuje. V jistém smyslu čas věci a události „plodí“.

MĚSÍC NISAN

Pesach 5766

Jisrael nebyl z Egypta vykoupen na jaře náhodou, jaro je období, které se obzvláště hodí k židovskému lidu, který symbolizuje příslušnost ke všem částem existence a který má v životě lidstva ne nevýznamné místo. Am Jisrael rozkvétá právě v období, které není ani příliš studené, ani příliš teplé, kdy se příroda začíná probouzet z hlubokého zimního spánku. Stejně jako se v tomto období příroda probouzí jakoby „znovuzrozená“, tak i Bnej Jisrael se v této době zrodili coby *am*, „národ“, protože teprve v okamžiku opuštění Egypta, do

kterého dorazili v počtu sedmdesáti duší, se stali samostatným národem. Výrazy jako „jaro národů“ či „pražské jaro“ vyjadřují určitou svobodu, pokus o východ z otroctví na svobodu je tu symbolizován jarem.

Východ z Egypta má svůj stálý každoroční význam, není jen historickou událostí a jakýmsi dávným dědictvím. V hebrejštině má slovo *Micrajim*, Egypt, konotaci otroctví, nedostatku svobody – slovo *me-car* (tíseň, úžina, úzký průchod) znamená úzce vymezené místo a v množném čísle se píše stejně jako slovo *Micrajim*. Egypt, *Micrajim*, býval bohatou říší, o které by si nikdo nepomyslel, že ji lze pokořit a k něčemu donutit, a která svou kulturou představovala tělesnost a materiální bohatství. Vypustit na svobodu národ otroků, kteří vykonávají důležitou práci, byla z ekonomického a mocenského hlediska věc opravdu nežádoucí. Díky božím zázrakům a Mošeho autoritě se po-

dařilo vyvést Židy z „úzkých“, z *Micrajim*, fyzicky, přinejmenším dalších čtyřicet let potom ještě trvalo, než se Egypta a egyptského pojetí světa zbavili i ve svých srdcích.

Dodnes jsme každý den zkoušeni, jsme-li schopni být samostatní a volní a udržovat své životy ve stálé svobodě bez nátlaku a jakýchkoli forem „otroctví“, ať už povahy národní (ekonomické) nebo osobní (tělesné, pudové). Svoboda není jen volnost, ale i neustálá nutnost správné volby na každém rozcestí, na kterém se v životě ocitáme, volby vyjadřující převahu ducha nad hmotou, tedy naše lidství.

STRUČNÝ HALACHICKÝ PRŮVODCE PESACHEM

Vzhledem k tomu, že k Pesachu se váže obzvláště velké množství halachických pravidel, pokusíme se tu nastínit nejvýznamnější z nich a jejich letošní konkrétní časy.

Úklid – před Pesachem čistíme dům od posledních zbytků pokrmů obsahujících chamec.

Prodej chamecu – máme-li větší množství chamecu a potravin s chamecem (to znamená chléb a ostatní výrobky z obilovin a vody, tedy např. i pivo či whisky), prodáme je nežidovi. Lze pověřit rabína, aby zprostředkoval hromadný prodej přes rabinát obce.

Hledání chamecu (*bdikat chamec*) – 14. nisanu počínaje východem hvězd (letos je to 11. 4. od 20.22) pátráme při světle jedné svíce ve všech místnostech, kde se může vyskytovat chamec, po jeho posledních zapomenutých zbytcích.

Zničení chamecu (*bi'ur chamec*) – ráno 12. 4. můžeme chamec konzumovat až do 10.01. Zbývající chamec spálíme do 11.32. Po celý den předcházející za-

čátku Pesachu nejíme macesy. Prvorození se postí.

Sederový večer (pro země mimo Erec Jisrael dva večery) – na pesachový večer (Pesach začíná 12. 4. v 19.32) přichystáme

zvláštní pesachovou hostinu. V *pesachové Hagadě* je detailně popsán celý seder sestávající z pojídání macesů, maroru a charosetu a vypití čtyř pohárů vína během vyprávění o východu z Egypta. *Čtyři otázky a afikoman* – děti mají u pesachového stolu důležitě, ba přímo nejdůležitější místo. Jejich přítomnost je předpokladem předávání tradice dalším generacím.

Eruv tavšilin – letos následuje hned po skončení prvních dvou pesachových dní šabat, děláme proto *eruv tavšilin*, který nám umožňuje přípravu šabatového jídla během prvních dvou dní Pesachu (šabat končí 15. 4. ve 20.46).

V průběhu celého týdne nejíme chamec.

Sedmý den Pesachu – na konci týdne (18. 4. začátek 19.42) oslavujeme den, kdy bylo před Bnej Jisrael roztrženo Rákosové moře.

Dny omeru – od prvního dne Pesachu počítáme *sfirat haomer*, 49 dní mezi Pesachem a Šavuot; v židovské historii jsou tyto dny poznamenány smutkem kvůli četným neblahým událostem – hromadným vraždám a pogromům, ke kterým v nich došlo.

V případě jakýchkoli otázek se obraťte na rabinát, tel. 224 800 849, e-mail: rabinat@kehilaprag.cz.

RABI MENACHEM KALCHHEIM

Použité ilustrace jsou dílem Yosla Bergnera, který jimi vyzdobil pesachovou Hagadu, vydanou v roce 1984 v Jeruzalémě.

BOHOSLUŽBY v pražských synagogách – duben 2006

Staronová synagoga

30. 3.	čtvrtek	Roš chodeš nisan	
31. 3.	pátek	začátek šabatu	19.13 hodin
1. 4.	sobota	VAJIKRA 3M 1,1-5,26 hf: Iz 43,21-44,23 mincha	19.00 hodin
		konec šabatu	20.22 hodin
7. 4.	pátek	začátek šabatu	19.24 hodin
8. 4.	sobota	šabat Hagadol CAV 3M 6,1-8,36 hf: Jr 7,21-8,3; 9,22-23 mincha	19.10 hodin
		konec šabatu	20.34 hodin
11. 4.	úterý	<i>úklid chamecu</i> 19.44 hodin	
12. 4.	středa	<i>půst prvorozených</i> – předvečer Pesach	19.32 hodin
13. 4.	čtvrtek	1. den PESACH <i>večer sfirat haomer</i>	20.43 hodin
14. 4.	pátek	2. den PESACH začátek šabatu	19.35 hodin
15. 4.	sobota	šabat Chol hamoed hf: Ez 36,37–37,14 mincha	19.20 hodin
		konec šabatu	20.46 hodin
18. 4.	úterý	předvečer 7. den Pesach 19.42 hodin	
19. 4.	středa	7. den PESACH	20.54 hodin
20. 4.	čtvrtek	8. den PESACH – MAZKIR konec svátku	20.55 hodin
21. 4.	pátek	začátek šabatu	19.46 hodin
22. 4.	sobota	ŠMINI 3M 9,1-11,47 hf: 2S 6,1-7,17 Perik 1 mincha	19.30 hodin
		konec šabatu	20.59 hodin
25. 4.	úterý	JOM HAŠOA	
28. 4.	pátek	Roš chodeš ijar začátek šabatu	19.57 hodin

V sobotu ráno bohoslužba od 9.00 hodin.

Vysoká synagoga

Ve všední den a o polovičních svátcích *šachrit* (ranní modlitba) v 8.00 hodin, *mincha* (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin, *maariv* (večerní modlitba) 19.30 hodin.

Jeruzalémská synagoga

Páteční večerní bohoslužby podle časů Staronové synagogy.

Šabatové a sváteční ranní bohoslužby vždy od 9.00 hodin.

V úterý 18. 4. a ve středu 19. 4. (poslední dva dny Pesachu) 20.55 hodin.

Španělská synagoga

(Bejt Praha)

Každý pátek *kabalat šabat* v 19.00 hodin.

Sederovou večeri s rabínem Stevenem Newmanem pořádá Bejt Praha 12. 4. v 19. hodin ve 3. poschodí Židovské radnice. Rezervace 222 310 199,

e-mail info@bejt-praha.cz.

NA SVĚTĚ NENÍ NIC HLUBŠÍHO NEŽ LASKAVOST

Rozhovor s korespondentkou agentury JTA Dinou Spritzer

Foto archiv.

Dinah Spritzer se narodila roku 1965 v Buenos Aires, o deset let později odjela s rodiči do USA. Vystudovala srovnávací literaturu na univerzitě v Michiganu, poté pracovala v amerických periodikách (*Travel Weekly*, *American Express*), od konce osmdesátých let se intenzivně zabývá událostmi ve střední a východní Evropě. Od roku 2001 žije v Praze. V letech 2001 až 2005 pracovala v deníku *Prague Post*, od roku 2002 je korespondentkou Židovské telegrafické agentury (JTA) pro středoevropský region. Přispívá do řady novin a časopisů (*The Jerusalem Post*, *The Independent on Sunday*, *The New York Times ad.*).

Jaké máte vzpomínky na Argentinu?

Moc si nepamatuji. Vzpomínám si jen, že jsme žili v krásné čtvrti v Buenos Aires, byli jsme velká rodina. Maminka je Argentinka, pochází ze staré sefardské rodiny. Její rodiče patřili k místní aristokracii, dědeček byl obchodník s dobytčím a obchodoval s diamanty, takže se jim dařilo opravdu dobře. Můj otec se do Argentiny přistěhoval – utekl před nacisty z Rakouska, a v Argentině pak pracoval jako právník. Vzpomínám si, že jsem byla na svou rodinu pyšná. A viděno dětskýma očima, které nevnímaly sociální rozdíly mezi bohatými a chudými, které jsou v Argentině obrovské, se mi tam líbilo. V rodině se traduje jedna historika, která je docela výmluvná pro postavení naší rodiny: maminka sice byla Židovka, ale v naší čtvrti nebyly žádné židovské školy. Nejlepší škola tam byla katolická, takže do ní rodiče matku přihlásili. První den ji učitelka klepla pravicí přes ruku a řekla jí, že patří k vrahům Krista. Dědeček popadl pušku, běžel do školy, namířil s ní na ředitele a řekl:

„Ještě jednou někdo mojí dceři řekne, že je vražednice Krista, tak vás zabiju!“ A byl pokoj. Vzpomínám si ještě na něco – bydleli jsme ve čtvrti, kde žila spousta lidí, kteří prošli holocaustem, ale také spousta Němců, o kterých se zase říkalo, že jsou to bývalí nacisté. Nesměla jsem chodit do určitých obchodů, které patřily Němcům. Jednou jsem naschvál zašla do zakázaného německého řeznictví a zeptala jsem se prodáváče: „Jste nacist?“ Zavolal tatínkovi a řekl mu – „Máte tu dceru, chce vědět, jestli jsme nacisti. Myslíte, že byste si pro ni mohl přijít?“

A byli?

To jsem se přesně nikdy nedozvěděla.

Zabývá se Argentina pátráním po bývalých nacistech?

Ale ti už jsou asi všichni po smrti. Nevím, tento problém nesleduji. Pro mě to je minulost a všímám si raději toho, že v Argentině našla útočiště spousta Židů prchajících před nacismem, včetně mého otce, a že země se teď opravdu poctivě snaží napravit, co se stalo, že bývalé nacisty přijímala. Doufám, že se o tom ví a píše, ale snad ještě důležitější je, že je tam obrovská židovská komunita, živé společenství, které má se státem dobré vztahy. Vezměte třeba současného argentinského velvyslance v Praze – málokdo dělá pro židovskou kulturu tolik co on.

Za svůj domov považujete zřejmě spíš Spojené státy.

Určitě. Do Miami jsme se přestěhovali, ještě než v Argentině nastoupila vojenská junta, a od první chvíle se mi tam líbilo. Neměla jsem žádný přistěhovalecký komplex, líbily se mi barevné domky, tropické květiny. Buenos Aires jsem měla ráda, ale v Miami jsem si připadala jako v ráji.

Co vám dal pobyt v Americe? Co pro vás znamená, že jste Američanka?

V Evropě je vůči Američanům spousta predsudků, říká se hlavně, že jsme povrchní. Otec mi jednou řekl něco, co si pamatuji dodnes – že na světě není nic hlubšího než laskavost. Dovedl to ocenit, protože na laskavosti byl jako uprchlík a emigrant hodně závislý. A Američané jsou laskaví, jsou otevření a optimističtí. To je na nich úžasné. Když teď žiji v Evropě, dovedu přijímat i kritiku americké kultury, ale

americká snaha brát si ze života to pozitivní mi tu někdy chybí.

Studovala jste srovnávací literaturu. To vás přivedlo k novinářství?

Ne. Nikdy jsem nechtěla být novinářka a tohle byla vlastně náhoda. Žila jsem krátce v Nikaragui a seznámila jsem se s několika novináři a viděla jsem, že to, co dělají, je nesmírně zajímavé a důležité. Chtylo mě to.

Řekla byste pár slov o historii a činnosti Židovské telegrafické agentury, JTA?

Vznikla roku 1917, založil ji Jakob Landau, mladý novinář z Vídně. Nejprve měla kanceláře v New Yorku a Londýně a jejím hlavním úkolem bylo – a zůstalo – poskytovat zprávy týkající se Židů. Dnes sídlí v New Yorku a má korespondenty po celém světě. Je to nezisková agentura a vydělává si na svou činnost tím, že prodává články různým novinám a časopisům a předplatitelům; hodně ji využívají stovky židovských amerických organizací a společností. JTA poskytuje neplacené služby – je volně dostupná na internetu, z článků můžete citovat, zdarma posílá bulletiny, pravidelné informace.

S JTA není spojená žádná ideologie, nikdo nám neříká, komu mají články prospívat, chce se po nás, abychom psali naprosto objektivně.

A daří se vám to?

Snažím se o to. V americké žurnalistice se objektivita staví na první místo. Evropští novináři mají sklon vkládat do zpravodajství své názory. Já jsem moderní Američanka, jsem Židovka, která vyrůstala v synagoze, kde jsem mohla být vyvolána k Tóře, měla jsem bat micva. Je jasné, že když mám psát o rabínech, kteří by mi nepodali ruku, protože jsem žena, vím, že si musím dávat pozor, abych byla nestranná. Musím se hlídat, aby má osobní zkušenost do psaní nijak nezasahovala. Když mám pocit, že mi něco je „proti srsti“, snažím se tím víc o to, abych tyto názory prezentovala s respektem. Zaujatost se projevuje v tom, jaký prostor lidem nebo problémům dáte, kolik údajů přinesete, jak s lidmi vedete interview. Čeští žurnalisté někdy vedou rozhovory tak, že předem vědí, co chtějí slyšet.

Vzpomínám si, že v době krize na pražské obci, když jste psala o shromáždění, které odvolalo minulého předsedu, jste jeho oponenty označila jako „vzbouřence“. Tehdy mi to nepřípadalo úplně objektivní. Možná máte pravdu. Záleží na každém slově. Ale přiznám se, že tehdy bylo jed-

nodušší psát o sporech ve Světovém židovském kongresu než o bojích ve vaší obci. Ještě horší to bylo s pŕtkou v synagoze. Psát o židovských záležitostech je vŕbec mnohem složitější než psát o politice. Politici jsou pŕipraveni na tlak, na kritiku. Když dĕláte rozhovory s židovskými pŕedstaviteli, často slyším: „Tohle tam nepište.“

Vy jste v JTA zodpovědná za celou střední Evropu?

Já píšu o České republice, Slovensku, Polsku, Rakousku a o politice Evropské unie vŕči Izraeli. Lidí zajímá, jak se EU bude chovat k Palestinĕ ovládané Hamasem, zda jí dá svou podporu, jak se bude chovat k Íránu, který vyvíjí nukleární zbranĕ.

A jak se bude EU vŕči Palestinĕ chovat?

Na toto téma jsem teĕ psala velký článek. Mluvila jsem kvŕli tomu se spoustou lidí z jednotlivých ministerstev zahraničí i z bruselského ŕstředí – všichni cítí tlak z obou stran. Pŕedstavitelé Francie, Belgie a Španĕlska zdŕrazňují spíš nutnost Palestincŕm nějakou pomoc dávat, nenechat situaci ŕplně vyostřít. Němci, Britové, lidé z nových členských zemí (a Američané) by ještĕ souhlasili s humanitární pomocí, ale trvají na tom, že Palestinu pod vládou Hamasu nelze podporovat, nelze s ní jednat, dokud se nezŕekne terorismu a neuzná Izrael.

Co dál teĕ sledujete, o čem píšete?

V polovinĕ března jsem byla na světovém zasedání Unie reformního judaismu v Hannoveru, dozvěděla jsem se, jaké problémy v současnosti reformní obce v Evropĕ mají. Ačkoli to je největší židovské hnutí ve světě, v Evropĕ musí reformní obce bojovat o to, aby se prosadily, aby byly uznány jako náboženská společenství – s tím jsou spojené například daňové ŕlevy. Současnĕ jsem sledovala jednání lidí z Amerického židovského vŕboru, kteří s pŕedstaviteli evropských zemí v Bruselu a s evropskými židovskými organizacemi probírali otázku Íránu, rŕst antisemitismu v Evropĕ, a pŕitom jsem psala článek o restituci židovského majetku v Polsku.

Je v Polsku židovský majetek navrácen původním vlastníkŕm?

Je to tam naprosto odlišné než tady v Čechách. Zdejší zákony umožnily restituce soukromníkŕm i židovským obcím, zatímco v Polsku nedostal nikdo nic. Tam k restitucím soukromým osobám, nejen Židŕm, ale ani Polákŕm, vŕbec nedošlo. Co se týče majetku polské židovské komunity, trvalo deset let, než jim bylo pŕiznáno právo na zhruba 13 procent obecního majetku, ale mŕže trvat třeba dvacet let, než to

soudy projednají. Takže jejich situace není vŕbec dobrá.

Zmĕnil se vztah polské vlády k Židŕm po nedávných volbách?

Mně pŕipadá dobrý, lepší než kdy dřív. A Polsko se s Českou republikou skoro „pŕedhánĕjí“ v tom, jak skvělé jsou jejich vztahy s Izraelem. Podle mĕ se vláda snaží o vsŕřicnou politiku vŕči Židŕm, ale hospodářská situace zemĕ je taková, jaká je – mají nejvyšší nezamĕstnanost v Evropĕ, vysokou kriminalitu, na spoustu věcí nemají peníze. Tato vláda navíc funguje s mohutnou podporou hlavnĕ katolických, dokonce extrémně katolických voličŕ, kteří restituce pozornĕ sledují a náležitĕ upozorňují na to, když Židé něco dostanou zpátky. Katolické rádio Maria, to je velmi protižidovská stanice. Nechci ale zobecňovat, většina polských katolíkŕ jsou slušní lidé, kteří milovali papeže Jana Pavla II. Jen nelze zakŕvat, že mezi ultrakatolickými, nacionalistickými Poláky antisemitismus je a že se projevuje hlavnĕ vydáváním protižidovských tiskovin. Vidĕla jsem je třeba rozložené v kostele a byl to dost nepŕijemný pohled. Problĕm je v tom, že polská policie a soudnictví se s tím zatím nedokážou vypoŕádat, neumĕjí pouŕívat zákony, které v Polsku existují, nechťĕjí omezovat „svobodu slova“, viníci nejsou nijak stíháni ani souzeni.

Jak se podle vás vyvíjejí židovská společenství v postkomunistických zemích?

Každá zemĕ je jiná, ale zásadní problémy jsou asi podobné. Je to péče o starĕ lidi a o vzdĕlávání mladých. V České republice, tedy v Praze, byla situace v posledních dvou letech velmi složitá, ale uŕ to skončilo, a snad se z toho všichni poučili. Dnešní vedení si je vĕdomo toho, že pokud se nebude chovat transparentně a demokraticky, čeká ho tvrdá kritika. Jako novinářka doufám, že v budoucnosti se pražská obec bude v médiích prezentovat kladně, že – a to platí i pro polskou a slovenskou obec – získá víc dŕvěry vystupovat ve společenosti, říkat své názory. Časem urĕitĕ nastane situace, která je v Americe běžná – Židé se tam často bijí za věci, které pokládají za správnĕ a které se jich třeba pŕímo netýkají, za práva menšin, nestarají se jen o sebe, starají se o sociální spravedlnost.

Češi mají velkou vŕhodu v tom, že většinová společenost se o židovskou kulturu zajímá, není tu latentní antisemitismus jako v Polsku nebo na Slovensku. Pak se postkomunistickým obcím nevyhnul další problém, který je v evropských zemích uŕ skoro obsesí – hra na to, „kdo je jaký Žid“. V Americe toto neznáme, tam prostĕ jdete do synagogy a nikdo vás nekádruje, kdo

z vaší rodiny je, nebo není Žid. Lidĕ praktikují judaismus rŕznými zpŕsoby. Mám pocit, že tady a v dalších středoevropských zemích je čas na to otevŕít se rŕzným proudŕm judaismu, dát prostor i lidem, kteří jsou Židé po otci. Respektuji všechny druhy judaismu a myslím, že všechna židovská hnutí by se mĕla respektovat navzájem.

Sledujete dĕní v řadě bývalých komunistických zemí. Jakou roli v nich podle vás hraje hnutí Chabad?

Nejsem zaujatá vŕči nikomu, tedy ani vŕči Chabadu. Myslím, že Chabad má vynikající marketingové schopnosti a že některĕ jejich programy, jak pŕitáhnout pozornost sekulárních Židŕ, by pŕedstavitelé židovských obcí po celĕm světě mĕli studovat. Ze zpŕsobu, jakým se Chabad stará o nováčky, o lidi, kteří se třeba jen pŕijdou podívat na bohoslužbu, by se mnozí vŕdci židovských obcí v bývalĕm komunistickĕm bloku mohli poučit. Protože se stává, že když tu někdo zaklepe na dveŕe synagogy nebo ŕřadu obce, zacházejí s ním jako s krajně podezŕelou, nevítanou osobou. Tato uzavŕenost má za následek třeba i to, že někteŕí Češi, kteří osobně ŕádnĕ Židy neznají, a tady jich mŕže být dost, o nich mají pŕedstavu, která by odpovídala tak Polsku v 18. století.

Na druhou stranu chápu, že Chabad znepokojuje lidi tím, že jeho pŕedstavitelé neuznávají autoritu místních židovských obcí, a za druhé – a to je ještĕ dŕležitĕjší, že toto hnutí vĕří, že jeho pohled na judaismus je ten jediný správný a pŕijatelný. Ale záleží vŕždycky na jednotlivĕm človĕku. Vezměte bratislavského rabína Myerse. Má sekulární vzdĕlání, než se stal rabínem, studoval hudební kompozici na univerzitĕ v Michiganu, mluví slovensky téměř bez pŕízvuku. Jedna reformní rabínka mi vyprávĕla, že šel na její pŕednášku, protože ho to zajímá. Neoslovuje ji rabínko, protože ji jako rabínku neuznává, ale respektuje to, co dĕlá. To je taky chabadník.

Co si myslíte o zdejších Židech?

Váŕím si jich. I pŕes nedávnĕ boje v pražské obci mi imponuje jejich oddanost tradici, jejich hrdost na to, že jsou Židé, ale také Češi. Pomohli mi pochopit, co to znamená mít jasno ve vlastní identitĕ. Naučili mĕ, co to znamená dávat pŕednost pokoŕe pŕed arogancí, to, že tuto vlastnost vnášejí i do svého pojetí judaismu – je to vnitřní záležitost, není tak okázalĕ jako v Americe. Pro tyto hodnoty si českých Židŕ opravdu cením a jsem jim za ně vdĕčná.

ALICE MARXOVÁ

HEINZ JAKOB TAUBER

VZPOMÍNKY NA AFRIKU

Mauretanie vyčkávala daleko za jižním ústím Suezského průplavu... Důstojníci bydleli v kabinách první třídy bývalého luxusního parníku, pucáci jim prali a žehlili extrovní uniformy, mužstvo z podpalubí jim čistilo podělané a pozvracené záchodky, a ačkoliv alkohol byl na lodi zakázán, byla v zavazadlech československého oficiřtva slušná zásoba whisky, postačující, aby se občas řádně ochlastalo. Za celé týdny plavby se v podpalubí objevil jedenkrát důstojník, dokonce major, jménem Zapletal, ohrnující nosem nad páchnoucí atmosférou chudiny, která tu vládla. Byl ostatně nadprůměrně blbý, vyznačoval se zbytečnou starostí, kdo to všechno po válce zaplatí, a jedině, co převyšovalo jeho slabomyslnost, byl hubený krk, za který by se žádná žirafa nemusela stydět. Major Zapletal se vzomhl na krátký a jadrný proslov. Řekl: „My tam nahore a vy zde dole jedno jsme.“ A jako bychom byli bývali na fotbalovém hřišti, dodal tupě: „Hip, hip, hurá!“ Řekl bych, že už ta poznámka, že s těmi nahore jedno jsme, byla hluboce urážlivá. Byli jsme však v duševní situaci, kdy je člověku všechno jedno. Kašlali jsme na zlaté zahrádky zdobící hvězdnaté nárameníky a snažili jsme se narušovat kázeň, kde to jen bylo možné. Byl zde například geniální zákaz, aby se zpocené mužstvo vyšplhalo na palubu nalokat se slaného vzduchu. Vadilo by to zřejmě důstojníkům, kteří se zde rádi procházeli pod Jižním křížem, vedli poetické rozhovory s těmi ojedinelými ženskými bytostmi, jimž se právem říkalo dámy důstojnického sboru, bloudili tupými pohledy po hvězdnatém obloze a potahovali si z lulek značky Dunhill přesně tak, jak to viděli u ožralých britských důstojníků.

Několika z nás se přece dařilo propašovat se na tuto slavnou palubu. Bylo to nebezpečné, ale stálo to za to. Nebylo prostě možné se nás zbavit nebo nás zapudit různými lstivými výstřelky. Zmizela-li jedna skupina v důsledku hrdinných důstojnických kopanců, objevila se vzápětí další skupina mladých mužů, nevyznačující se sice hodnostmi, ale vyzbrojená opovržením pro autoritu a hlavně notnou dávkou drzosti.

Vzpomínám si na jednu noc, kdy jsem přes všechnu nepřízeň osudu vytrval s vojínem Imrichem Schwarzem – později si říkal Hudec a řediteloval v Gramofonových závodech až do odhalení jeho původního jména – na palubě a ve stínu lehátek určených pro osoby vyšší společenské třídy

jsme se jali mluvit filosofické řeči. Zapomínali jsme posléze na okouzující rovníkové nebe a nedali jsme se ani rušit promenujícími důstojníčky v mracích kouře, vypouštěného dunhillkami, kteří mluvili řeči dvouznačně oplzlé. Již tehdy jsme si řekli, že je snad lepší být traktoristou v Kfar

H. J. Tauber po invazi v Normandii r. 1944. Foto archiv autora.

Masaryku v západní Galileji anebo voztajem, který povzbuzoval vychrtlého koníka tahajícího vůz s kompostem, nežli příslušníkem kasty páriů ve stínu oficiřských hvězd, které rozhodně z nebe nepadaly a kromě toho byly vyrobeny z naprosto obyčejného plechu.

Náš velitel, později generál, Karel Klápálek píše ve svých vzpomínkách o populašných manévrech, kterými šikanoval židovský kapitán Mauretanie své pasažéry ve stejnokrojích. To nesouhlasí. Byly to jedny z mála legračních chvil, které jsme v podpalubí nositelky Modré stuhy prožili. Navlékli jsme si záchranné kazajky, na kterých bylo jasně vidět, že nikdy nikoho nezachrání, vypadali jsme v nich jako pomeranče, které netrpělivě očekávají, až se nafouknou – a našli jsme do předem určených záchranných člunů, kde měli námořníci schované své tajné zásoby ginu i ušlechtilějších kořalek. Ty jsme pak pociťivě a bez výčitek svědomí vychlastali a lahve svěřili bouřlivému oceánu. Zmocnila-li se mořská nemoc většiny osazenstva, dařilo se těm nejodvážnějším vyzvracet se vedle doktora Firta, který byl sice výtečným lékařem, ale pramizerným plavebním

cestujícím. Být nebožtík Kolumbus v jeho kůži, Amerika by zůstala – jaká škoda – neobjevena do dnešního dne.

NENÍ DOVOLENO

Vzpomínám na těch několik hodin, po které jsme kotvili v přístavu San Diego el Juarez na Madagaskaru. Opustit loď nám sice nebylo dovoleno, mohli jsme však nerušeně vstoupit na palubu a rozhlížet se po kraji. Drobní černošci obeplovali mistrně loď, v jedné ruce ananasové plody, dru-

hou napřaženou, aby zachytili nějakou tu minci, kterou jim vojáci z předě házeli. Padla-li mince do vody, ponořili se, pak vítězoslavně vypluli nad vlny a otevřeli doširoka ústa, aby se pochlubili, že se té sixpence zmocnili. Na ostrově, nepříliš daleko od přístavu, stály domky s červenými střechami. Závěděl jsem těm tmavohnědým, patrně dost chudým obyvatelům, kteří pod těmito střechami bydleli. Možná, že měli hlavy plné starostí, rozhlíželi se dost nepřívětivě, sna-

žíce se proniknout ranní mlhou přímoří, ale měli domov. Měli pevnou půdu pod nohama, zatímco my směli jen vzpomínat na ztracený ráj svých skromných existencí a dívat se do nejistých zítřků. Krátce po odplutí z Madagaskaru přišel šikovatelův příkaz vytáhnout z cestovních pytlů zimní uniformy, abychom byli připraveni na nepohopitelné rozmazy pána všech počasí, jenž začal vyrábět zimu, bouře a vlny tyčící se jako mrakodrapy a zející do hloubi všech pekel. Vlny neopleskávaly pouze veliká rybí okna podpalubí; převalovaly se i na oficiřskou promenádu. Nikdo nás nevyháněl z příjemných úkrytů, které se pravděpodobně nacházejí na všech velikých lodích tohoto světa. Nás pár šťastlivců, co jsme netrpěli mořskou nemocí, leželo na vlhké podlaze paluby, chvíli jsme koukali na šedivé nebe a chvíli zase do hrozivých vln a chodili jsme pouze na obědy a večeře, které byly v podobných dnech bohatší, neboť většina ztratila touhu po mizerné stravě, kterou nás na Mauretaniu počtivali.

Pak přišly klidnější dny a pobřeží Jižní Afriky. To bylo samozřejmě spojeno s vydáváním mnoha zbytečných rozkazů, ale i jinak se získáváním poznatků, které nám

dosud byly neznámé. Kapské Město bylo na počátku čtyřicátých let příjemné venkovské sídlo majetných lidí; pro podivnou na bídu se muselo chodit na periferii a pro hluk velkoměsta bylo třeba dlouhých pochodů z přístavní čtvrti do středu města. Nebylo to však pro nás město jako každé jiné. Při večerním rozkaze nám vysvětlili, že není dovoleno bratříčkovat se s černošskými bytostmi, protože to místní bílé obyvatelstvo nerado vidělo. Prakticky to byl pouze vojensky strohý poukaz na to, že československému vojínovi neradno souložit s tmavou prostitutkou, jichž ostatně nescházelo. Ani navázat rozhovory s občany tmavé kůže nebylo dovoleno. Podobným rozhovorům se říkalo „fraternisation“ a mohly by lehce zajít na pole politických témat. Nebylo ostatně vůbec nic dovoleno, protože bylo před volbami. Bylo nesnadné pochopit, co to vše má s volbami společného a proč bylo tabu nastoupit do vozu elektrické dráhy určeného pro „coloured only“. Zajímal jsem se o to, a tak jsem nastoupil právě do takového oddělení. Přistoupil ke mně černoch, obrýlený a velmi distingovaně oblečený a řekl kultivovanou jihoafrickou angličtinou, abych si na příští stanici přestoupil do oddělení pro bělochy, jakože bych mohl mít opletačky s černošskou útočností.

Není dovoleno, není dovoleno. To byl refrén. Hlavně není dovoleno na sebe upozornit. Tím svým vniknutím do černošského oddělení tramvaje jsem se dopustil pouze nepatrného porušení kázně. Klapálek, jemuž podobné delikatesy donášel četař Popper, mi při raportu řekl: „Vid, žes tam neviděl tu tabuli pitomou. Tak příště lépe koukej.“ A bylo po raportu. Příznávám se, že jsem se o porušení kázně pokusil ještě několikrát. Nikdy jsem neuspěl. Vždy ke mně přistoupil některý z příslušníků společenství podlidí z různých společenských vrstev a slušně mě upozornil, abych šel tam, kam patří, totiž do oddělení bílých ksichtů, které se stahovaly ošklivostí při pohledu na muže v britské uniformě, který seděl vedle černého podčlověka. Nemohl jsem ostatně nepřesednout, abych se nedostal do křížku s některým výrostkem bílé pokožky, patřícím ke svoloči boxerských nevzdělanců, vedoucích si klacovsky a přítom neobyčejně povýšeně.

Není dovoleno, není dovoleno. Protože nebylo nic jiného dovoleno, vytáhli jsme

večer kolektivně do takzvaného kabaretu jménem „Del Moniko“, kde černí muzikanti hráli smutné nápěvy nebo dovádívý swing, občas blues, které i vojákové vhnělo nějakou tu slzu nostalgie do očí. I tanečnice byly černé, ovšem byly tabu. Těžké je dodržovat tabu, kde je tolik hezkých lýtek a černých, pevných poprsí.

VŮNĚ ŠOULETU

Ten příkaz o zákazu vzbudit pozornost byl ovšem nejdokonaleji nepochopen pány lajtnanty, není vyloučeno, že úmyslně. V sobotu ráno bylo shromážděno mužstvo na nejvyšší palubě a podrobena dotazu, kdo prý je Žid a touží po ukojení náboženských tužeb v capetownské synagoze. Židů byla nesporná většina, ale přidalo se k nám i hodně jinověrců i chlapů bez vyznání. Za pochod Kapským Městem to rozhodně stálo. Hlavně nevzbudit pozornost. Proto asi v čele průvodu kráčela česká dechovka a hrála bez ustání píseň o zelené travičce a na ní kvítí. My pak tu nenápadnou dechovku posílili hromovým řvaním, které upozornilo holičičku, že musím jít, protože trubač volá pod prapory a ozvěnou se chvějí hory. A když jsme konečně bez pohromy dorazili do synagogy, vyslechli jsme ve vzorné kázní šabesovou řeč pana vrchního rabína Her-

Čs. jednotka při přesunu. Foto archiv autora.

zoga – ostatně strýce pozdějšího prezidenta Státu Izrael –, který nás přesvědčoval o zbytečnosti naší účasti na vojenských taženích spojeneckých armád, nabízel nám velkodušně slušný azyl na půdě Jižní Afriky a dobrý sobotní šoulet v domovech jihoafrických občanů mojžíšského vyznání. Několik kluků projevilo ochotu najít se šouletu a přezimovat v Cape Townu do konce válečných akcí. Tím se stalo, že četaři a rotmistři si lámali své tupé hlavy tím, proč jim nějak nesouhlasí počty při nástupu před další plavbou, tentokrát vodami Atlantského oceánu.

Nevím, zda Klapálek o tom všem věděl. Myslím však, že se mnohem více zajímal o zakázané černošky v „Del Moniko“ a o obou okolnostech taktně pomlčel.

Tauberova druhá kniha vzpomínek

Lékař a spisovatel HEINZ JAKOB TAUBER patří k posledním pamětníkům soužití české, německé a židovské kultury u nás – v jeho případě bylo toto soužití obohaceno ještě o dotyky s kulturou maďarskou a slovenskou. Tauber se narodil 21. 9. 1917 ve Vidni, otec byl lékařem, dětství a mládí strávil v městečku Holič na slovensko-moravském pomezí. Válku prožil jako voják v čs. zahraniční armádě. Medicínu začal studovat v Bratislavě, dostudoval ji po válce v Praze a pak 21 let pracoval jako obvodní lékař v severních Čechách. V roce 1968, ještě před sovětskou invazí, emigroval s rodinou do Izraele, kde až do penze působil jako šéf zdravotního střediska v Kirjat Jam u Haify. Dnes žije v Haifě, kde také v osmdesátých letech minulého století vznikly jeho vzpomínkové prózy.

Český čtenář zná H. J. Taubera z ukázek, které v průběhu let přinášely Rch a Židovská ročenka, do širšího povědomí české literatury však výrazně vstoupil až ve svých šestaosmdesáti letech knihou Atlantida holičských Židů (Sefer, Praha 2003), souborem zcela originálních portrétů členů židovského společenství v předválečné Holiči. Po jejím vydání mu loni v létě město Holič slavnostně udělilo čestné občanství.

Na počátku května vychází v nakladatelství Sefer pod názvem Můj přítel Monty a ti druzí a s podtitulem Nehrdinské vzpomínání na válečnou dobu druhá Tauberova kniha, která zachycuje autorovy válečné zážitky. Tauberovi se podařilo v roce 1941 emigrovat do Palestiny, o rok později vstoupil do československé zahraniční jednotky na Středním východě a zúčastnil se bojů v Africe. Poté, co absolvoval důstojnickou školu v Haifě, byl odvelen do Evropy; až do invaze spojeneckých vojsk sloužil v Anglii, po ní ve Francii. Demobilizován byl v létě 1945.

I ve své druhé knize Tauber zaujme svým literárním nadáním, stejně jako viděním světa a lidí v něm. Základní pocit, z něhož vychází, je namíchaný z doktorské ironie, soucitu, nechuti vůči válce a nesmiřitelnému odporu k subordinanci. Autor je ovšem v jiné situaci než Haškův Švejk, k němuž se odvolává. Do nenáviděné války se hlásí dobrovolně – a i když to později označuje za největší omyl svého života, je zřejmé, že jako Žid, který unikl jistě záhubě, jinou volbu nenašel. Jeho vzpomínky přinášejí i nové, často překvapující poznatky a kritické soudy o skutečnostech a zákulisí našeho zahraničního odboje i exilové vlády.

Díky tomu vzbudí asi jeho dílo polemiku, ale co si může autor, který je přesvědčen, že mluví pravdu, více přát?

(Naše ukázka je z úvodu knihy, text je pro potřeby Rch krácen a nepatrně upraven.) red

PRAHA JAKO JERUZALÉM

Středověká judaika na výstavě Karla IV.

Obrazárna Pražského hradu je od února hostitelem výstavy Karel IV. – císař z Boží milosti – kultura a umění za vlády posledních Lucemburků 1347–1437, která měla premiéru loni v Metropolitním muzeu v New Yorku. Výstava není příliš rozsáhlá (řada exponátů z amerických sbírek v Praze chybí), soustřeďuje však umělecké a řemeslné práce z českých i zahraničních sbírek, které dokládají vysokou úroveň umění za doby Lucemburků v Čechách a jeho široké působení ve střední Evropě. Výstavě dominují zejména plastiky a obrazy krásných madon, najdeme zde četné významné rukopisy a ukázky vzácných gotických kreseb, relikviáře rozmanitých tvarů, předměty církevního kultu i osobní a státní reprezentace.

Karel IV. (1316–1378) vyrůstal u francouzského dvora, jehož rafinovaná okázalost ho natrvalo ovlivnila. Přemyslovské Čechy si zvolil za základní kámen své dynastické politiky a z Prahy vytvořil centrum státní dynastické reprezentace. Stala se střediskem nového uměleckého stylu, který se šířil do dalších měst Svaté říše římské, do Bavorska, Tyrolska a Rakous stejně jako do Uher, Slezska a Krakova. Po Karlově smrti jej další umělci rozvíjeli do podoby tzv. krásného slohu, jehož centrum bylo na pražském dvoře Václava IV.: díla „v pražském stylu“ – především iluminované rukopisy, výšivky, kamenné i dřevěné sochy krásných madon a piet – se tehdy vyvážela do celé Evropy, umělci šířili nový styl tvorbou v cizině. Dnes jsou tato díla roztroušena po nejrůznějších světových sbírkách, mnohá z nich se podařilo soustředit právě na tuto výstavu.

ŽIDÉ A KAREL IV.

Doba vlády posledních Lucemburků byla poznamenána četnými protižidovskými pogromy a pronásledováním Židů v celé Evropě. K náboženské nesnášenlivosti pozdního středověku se připojila hospodářská rivalita cechů a měšťanů. Již Jan Lucemburský nechal roku 1336 kopat ve Staronové synagoze, aby získal potřebné peníze. Léta 1336–38 byla vyplněna dosud největšími pogromy zejména v říši, které však zasáhly také do Čech a na Moravu (Čáslav, Jindřichův Hradec, Kouřim, Znoj-

mo, Jemnice, Třebíč). K další vlně pogromů a násilností došlo v letech 1348–50 v důsledku epidemie dýmějového moru zejména v Porýní, Bavorsku, Švýcarsku a Rakousku. Karel IV. při konfirmaci Otakarových privilegií v roce 1356 uznal „prospěšné služby, které mu Židé v dřívějších dobách prokázali a komoře královské prokazovati neustávají“ a situace v čes-

Při založení Nového Města pražského se Karel IV. inspiroval Jeruzalémem. Zřetelné je to ještě dnes v prostoru kolem Karlova náměstí, které se mělo stát hlavním centrem Prahy. Blíže viz v kapitole „Nový Jeruzalém“. Na prvním obrázku je výřez ze Sadelerova prospektu Prahy (1606) s kaplí Božího těla, Ječnou ulicí a kostelem sv. Štěpána. Na druhém pohled na jeruzalémské Staré Město (dřevoryt, 13.–15. století).

kých zemích se zřejmě dočasně uklidnila. Jinak tomu bylo v říši, kde Karel IV. častěji platil své dluhy na účet židovských obcí s tím, že mohou být vyrovnány při nejbližším pogromu. K pogromu pak přirozeně došlo (viz Rch 9/2005). Také Václav IV., který byl svými oponenty označován za „přítele Židů“, zrušil roku 1385 židovské dluhy ve 38 říšských městech a o pět let později v celé říši dlužníkům úroky z úroků. Vyvrcholením náboženské nesnášenlivosti i konkurenčního boje se stal pražský velikonoční pogrom z 18. dubna 1389, při kterém zahynuly stovky obyvatel ghetta. Znovu byla řada Židů v ghettu obviněna z rouhání se křesťanství roku 1399 a mnozí byli údajně popraveni. Všem těmto skutečnostem příliš neodpovídá tvrzení pořadatelů pražské výstavy o „konfesijní toleranci

a multikulturní otevřenosti pražského prostředí“ v daném období.

ZACHOVALO SE MÁLO

Přes zmíněné konflikty se pražská židovská obec před pogromem roku 1389 nepochybně významně podílela na tehdejší hospodářském a kulturním rozkvětu Prahy. Následující pronásledování a nejisté postavení Židů za husitských válek však způsobily, že se z tohoto období dochovalo jen málo judaika, která zaujímají na výstavě pouze malý prostor. Ze Židovského muzea v Praze jsou zapůjčeny fragmenty opukových náhrobků ze „Zahrady židovské“ na Novém Městě, nalezené v prosinci 1998 při přestavbě gotického sklepu domu U Řečických ve Vodíčkově ulici (viz Rch 8/1999) nejspíše ze 14. nebo počátku 15. století. Jiné dva písockovcové náhrobky z Brna, nalezené při stavbě brněnského nádraží v základech městských hradeb, doplňují výstavu v Tereziánském křídle Pražského hradu.

Dalším zajímavým exponátem je souprava pěti stříbrných šestistěnných pohárků nalezených v Kutné Hoře, zapůjčená z Norimberku. Na dně tří z nich jsou zasazeny ryté a emailové znaky Českého království, Polska a Rakous. To prozrazuje, že jejich původním majitelem byla nejspíš Eliška Rejčka (1288 až 1335), dcera polského krále Přemysla II. a manželka českého krále Václava II., která se později provdala za Rudolfa I. Habsburského. Po její smrti přešla sada pohárů zřejmě do vlastnictví židovského majitele, který ji doplnil pátým pohárkem, uvnitř silně zlatěným, do jehož dna nechal vsadit erb s rýsou figurou vlka a třemi hebrejskými písmeny svého jména Zev – Vlk/Wolf. Nákladná úprava naznačuje, že poháry byly užívány pro kидуš – požehnání nad vínem o šabat a o svátcích a obřadech životního cyklu.

Také otevírací dvojité stříbrný pohár se jmény tří králů Caspara, Melchiora a Waltazara ze sbírky Metropolitního muzea byl zřejmě užíván především pro kидуš. Svědčí o tom erb se třemi špičatými „židovskými klobouky“ na podstavci vrchního a dnu spodního poháru. Stejně emblémy ze židovských klobouků jsou doloženy na několika židovských pečetích ze 14. století ve střední Evropě. Spojení jmen křesťanských králů a židovských symbolů se zdá naznačovat, že objednavatelem poháru mohl být židovský konvertita, který si ži-

dovský klobouk ponechal ve svém znaku. Pro nás je tento příklad zvláště zajímavý tím, že je dalším dokladem přijetí potupného židovského znamení do židovského znaku, podobně jako v případě praporce pražské židovské obce.

Poslední z vystavených judaik je patrně nejceňnější: rukopis známého Maimonida (1138–1204) díla *More nevuchim* (Průvodce zbloudilých, kolem 1200) v hebrejském překladu z původní arabštiny od Samuela ibn Tibbona (zemřel asi 1230); hebrejský překlad pak obíhal židovským světem po celý středověk a ovlivnil pozdější židovské učence a filosofy. Rukopis je rozevřen na poslední straně s obsáhlým kolofonem, který uvádí, že jej opsal písař Jicchak ben Josef z Varšavy v městě Praze v roce 1395–96 na objednávku rabiho Šimona. Pozdější poznámka říká, že kniha byla nalezena ukrytá ve zdi domu v městě Trnava, jejíž židovská obec trpěla kvůli podpoře husitů krutou perzekucí a v roce 1539 byla vyhnána z města. Rukopis psaný temperou a inkoustem na běleném pergameni je zapůjčen ze Státní a univerzitní knihovny v Hamburku.

NOVÝ JERUZALÉM

Snad vůbec nejvýznamnějším činem Karla IV. bylo založení Nového Města, které mělo vytvořit z Prahy hlavní duchovní centrum křesťanské Evropy. Za středověka je jeho hlavní město se ve středověku pokládal především biblický Jeruzalém, který svým významem daleko zastiňoval Řím. Není proto překvapující, že Karlovi IV. při jeho úvahách tanul na myslí obraz Jeruzaléma, známý z četných vyobrazení již od křižáckých válek. Snad proto nebude od věci zmínit se s pomocí urbanisty Viléma Lorence o této Karlově inspiraci podrobněji.

Založení Nového Města muselo být připravováno již delší dobu před prvním zveřejněním tohoto záměru v dubnu 1347 a položením základního kamene 26. března 1348, chybí však původní plány i popis projektu. Střední část s Václavským náměstím (Koňský trh) navazuje přímo na staroměstskou havelskou osadu a její pravouhlo uliční síť. Sousedící jižní část – horní Nové Město – tvoří do jisté míry samostatný celek, který je svojí rozlohou srovnatelný se Starým Městem v Jeruzalémě. Jeho těžiště tvoří Karlovo náměstí (Dobyččí trh, největší středověké náměstí), položené na vyvýšené terase vysoko nad Vltavou, které se podle původního záměru zakladatelů mělo stát hlavním centrem nejen Nového Města, ale i celé Prahy. Spálenou a Jungmannovou ulicí bylo náměstí napojeno na Staré Město, Vodičkova a Jindřišská jej zase spojují s oběma zbývajícími novo-

městskými tržišti – Koňským a Senným. Jihovýchodní roh vyznačoval již dříve založený klášter Na Slovanech a cesta na Vyšehrad, který byl náročně přestavěn a získal významnou úlohu v Karlově korunovačním řádu českých králů, jehož obřady zde začínaly.

Na starých plánech Jeruzaléma zaujmou na první pohled dvě hlavní ulice, které protínají celé město a kříží se přibližně v jeho středu: jedna (vicus St. Stephani) vede od Damašské brány na severu

až k Sionské bráně na jihu (960 m), druhá (Davidova/Chrámová) vede od Jafské brány na západě téměř do středu chrámového okrsku na východě (582 m, včetně okrsku 865 m). V horním Novém Městě probíhá podobně v severojižním směru Štěpánská ulice z Václavského až na Kateřinské náměstí (948 m), ve východozápadním směru protíná tuto část města neobvykle široká (27 m) a přímá Ječná ulice od brány sv. Jana (Svinská, Slepá, na náměstí I. P. Pavlova) přímo do středu Karlova náměstí (585 m) a dále na zvýšenou terasu staré pobřežní cesty Na Zderaze (860 m). Tuto představu podporují i další doklady: Svinská brána v Ječné ulici byla jako jediná z městských bran zbudována jako samostatná pevnost (30 x 18 m), inspirovaná

Dva fragmenty náhrobků ze Zahrady židovské, 13. stol.–1477, ŽMP 177.710, 177.713.

snad polohou Davidovy věže a citadely při vchodu do Jeruzaléma. Také Štěpánská ulice a kostel stejného světce, dosud existující v Praze, bývaly dříve i v Jeruzalémě v podobné poloze. Samotný chrámový obvod v Jeruzalémě má délku 520 m (455 m

a šířku 275 m, Karlovo náměstí je stejně dlouhé (520 m, po Moráň 448 m) a po starou cestu Na Zderaze také stejně široké 275 m.

Davidova ulice v Jeruzalémě ústí přibližně do středu Chrámové hory, stejně jako Ječná doprostřed Karlova náměstí. Uprostřed Chrámové hory stojí centrální oktogon Skalního chrámu (nazývaný křesťany Chrámem Páně, Templum Domini), uprostřed Karlova náměstí byla před ústím Ječné postavena dřevěná věž, ze které byly od roku 1354 každoročně na první pátek po Velikonocích na svátek Sv. kopí a hřebů Páně ukazovány za účasti krále lidu nejvýznamnější ostatky a říšské insignie. Papež dokonce udělil odpustky všem, kteří na tento svátek přijdou do Prahy. Podle svědectví Beneše Krabice z Weitmile poutníci zaplnili celé náměstí, a Praha se tím řadila mezi hlavní poutní místa křesťanské Evropy. V roce 1382 byla vedle dřevěné věže zbudována (nepochybně s královou účastí) centrální osmiboká kaple Božího těla (částečně snad inspirovaná také cášskou kaplí Karla Velikého), která byla zřejmě jednou z nejoriginálnějších pražských lucemburských staveb. Byla orientována k východu, s věncem 8 čtvercových kaplí v kruhu o celkovém průměru 56 loktů (33 m) činila dojem oktogonu a byla obehnaná zdí podobně jako Skalní chrám. Celá tato koncepce byla nejspíše stanovena Karlem IV. již při zakládání Nového Města.

Roku 1403 byla kaple odevzdána českým univerzitním profesorům a studentům, kteří ji spravovali až do roku 1628. Každoročně až do roku 1610 se sem ve výroční den smrti Karla IV. konala po tři dny smuteční procesí z Karolina. Byla zde oznamována důležitá politická rozhodnutí, roku 1437 zde byla za účasti císaře Zikmunda vyhlášena basilejská kompaktáta, vytesána do desek a zasazena do zdi kaple. Po více než 200 let zde byli pohřbíváni přední čeští vědci, profesoři a rektori Karlovy univerzity. Kostel byl v roce 1628 předán jezuitům, roku 1784 odsvěcen a v letech 1789–1791 zbořen, náhrobní kameny univerzitních profesorů a učenců byly využity na dlažbu.

ARNO PAŘÍK

Obrazárna Pražského hradu: Karel IV. – císař z Boží milosti – kultura a umění za vlády posledních Lucemburků 1347–1437. Na uspořádání výstavy se podílely: Správa Pražského hradu, Národní archiv v Praze, Archiv hl. města Prahy, Národní muzeum, Národní knihovna, Karlova univerzita, Národní galerie a Židovské muzeum v Praze. Výstava bude otevřena do 21. května, vstupné činí 300, snížené 150 Kč.

ATELIÉR A SYNAGOGA

O pozoruhodném projektu v Českém Krumlově

Český Krumlov je město, jemuž je – kromě podivuhodné krásy, historie a atmosféry – vlastní i osud, který mu v průběhu 20. století vytrvale usiloval o duši i paměť.

Český Krumlov z roku 1907. Snímek Josefa Seidla.

To, že město po tom všem existuje takřka v původní podobě a že se pod celkem pochopitelnou snahou zpeněžit skrze turistický ruch jeho krásu rýsují i jiné tendence, které berou v potaz město jako živý a citlivý celek, je svým způsobem zázrak. A už jen pro příležitost přesvědčit se o tom na vlastní oči stojí zato do Krumlova jet a nějaký čas tam strávit.

Jedná se o místo a o město, které vykazuje překvapivé podobnosti s živým organismem. Zejména v tom, s jakou přirozeností se skládají jednotlivé ulice a náměstí v části a ty zase v celek, jenž, vymezený kruhovým obloukem Vltavy, se přimyká k obrovské hmotě zámku vysoko na skalách. A i toto dole a nahoře, vysoké a nízké, se skládá v celek, který, poté co vznikl, se zatím nikomu a ničemu nepodařilo oddělit.

ŽIDÉ V KRUMLOVĚ

Na počátku 20. století zdejší židovská obec, která se jako taková ustanovila o půl století dříve, staví svou synagogu. Přítomnost Židů ve městě je ovšem staršího data. Existuje doklad, že zde už v první polovině 14. století žilo několik židovských rodin, které byly ale v roce 1494 vypovězeny. Od 17. do 19. století směly žít ve městě nanejvýš tři rodiny. Větší možnosti přinesla Židům až emancipace: roku 1855 vytvořili náboženský spolek, roku 1872 samostatnou obec, a nakonec vybudovali i zmíněnou sy-

nagogu (1908–09). Byla postavena podle návrhu architekta Kafky a bohoslužby se v ní konaly do záboru Sudet v roce 1938, tedy pouhých třicet let. Nacisté zničili její

vnitřní vybavení a krumlovské Židy poslali na smrt do vyhlazovacích táborů. Stavba sama, na rozdíl od většiny synagog na obsazeném území Sudet, nebyla zbořena ani vypálena. Na sklonku války ji používali k bohoslužbám vojáci americké armády, kteří Krumlov osvobodili, po nich ji převzal sbor Církve čs. husitské. Od roku 1968 sloužila dlouhá léta jako skladiště. Na konci 90. let minulého století v ní byly několik let uloženy vzácné barokní kulisy z proslulého zámeckého divadla. Po roce 1990 došlo k sérii jednání mezi Židovskou obcí v Praze a představiteli města Krumlova, která vyústila v předání synagogy do vlastnictví ŽO v Praze. Současně se obě strany dohodly, že budou hledat takové využití budovy, které by – při respektování skutečnosti, že se jedná o synagogu – začlenilo její užívání do chodu a života města.

FOTOGRAFOVÉ JOSEF A FRANTIŠEK SEIDLŮVÉ

V roce 1888 přichází do Krumlova čerstvě vyučený fotograf

německé národnosti Josef Seidel (nar. 1859). V roce 1890 zakoupil zdejší fotografickou firmu a postupně ji proměnil v prosperující závod, který zaměstnával řadu lidí. Všestranný a talentovaný Seidel se vedle portrétní fotografie věnoval i fotografování šumavské krajiny a architektury jak v samotném Krumlově, tak i v širokém okolí. Vytvářel i panoramatické snímky Šumavy – v roce 1920 např. vzniklo lepoprelo složené z dvaceti osmi záběrů. Josef Seidel si při svém fotografickém závodě otevřel i vydavatelství, ve kterém své fotografie publikoval. Pracoval jako jeden z prvních s barevnou fotografií a barevné snímky také – pravděpodobně již od r. 1910 – vydával jako pohlednice.

Po jeho smrti v roce 1935 převzal závod sedmadvacetiletý syn František, rovněž nadaný a pracovitý fotograf a podnikatel. Firma měla tehdy jedenáct zaměstnanců a tři oddělení: portrétní, amatérské a pohlednicové. Během válečných let měl František Seidel potíže – jako sociální demokrat, a také proto, že jako československý občan nastoupil ke své jednotce při mobilizaci československé armády v roce 1938. To mu vyneslo pobyt na gestapu v Linci a pověst nespolehlivého člověka. Přesto svůj závod udržel a udržel ho i po roce 1945, kdy jako jeden z mála původních obyvatel Krumlova nebyl odsunut. Ateliér jako firma zanikl až v roce 1949, kdy byly

Synagoga v Českém Krumlově. Foto J. Daniček.

Fotograf Josef Seidel. Foto archiv.

likvidovány poslední zbytky samostatného podnikání v ČSR.

František Seidel zemřel v roce 1997 ve věku devětaosmdesát let. On a jeho otec po sobě zanechali dílo, mimořádné obsahem i rozsahem. Podařilo se jim vytvořit obrazovou kroniku města a kraje, v němž žili: díky nim máme k dispozici neuvěřitelné bohatství záběrů, které zachycují nejen mnohé z obyvatel města, kteří odešli, ale i nenávratně zmizelé stavby a celé obce v okolí.

ATELIÉR

Dům s ateliérem v Linecké ulici postavený v roce 1905 se zachoval v téměř nedotčeném stavu do dnešních dnů. V současné době se uskutečňuje dlouhodobý záměr města Krumlova, které tu chce vytvořit expozici rodinného domu s ateliérem, jež by také prezentovala fotografické dílo Seidelů. Město, které v projektu zastupuje jím stoprocentně vlastněná společnost Českokrumlovský rozvojový fond spol. s r. o., zakoupilo od dědiců ateliér i celou pozůstalost a zahájilo práce na opravách mobiliáře a vlastního domu a také přípravu konzervace, digitalizace, restaurování a uložení fotografického díla. O jakou práci se jedná, přibliží skutečnost, že jenom archiv obsahuje na 80 000 negativů včetně skleněných desek z konce 19. století, účty, seznamy a skoro u všech portrétů i jména a bydliště portrétovaných osob. A pak tu jsou fotografické přístroje, technické vybavení, fotokomora, opony, stojany... Náklady jsou vypočteny na 55 milionů Kč, z toho polovina na záchranu fotografického díla a movitých předmětů. Když mluvíme o tom, že si město zachovalo svou podobu, jako o jistém zázraku, jsme tady v souvislosti s existencí a budoucností fo-

toateliéru Seidel svědky zázraku dalšího. Dokud se o tom člověk nepřesvědčí, nechce se mu uvěřit, že něco tak křehkého jako skleněné desky a proužky celuloidu, linkované sešity popsané úhledným písmem, skleněné objektivy a kožené měchy fotoaparátů mohly přežít všechno to zabírání a zabíjení, vyhánění, rabování a ničení, které se kolem odehrávalo. A že si v tom všem dům i jeho vybavení zachovaly důstojnost a atmosféru, která přetrvává tam, kde se odehrál dobrý život a dobrá práce.

sporadicky využívané synagogy rozsáhlou výstavu fotografického díla Josefa a Františka Seidelových. Vedle mnoha dalších skutečností, které pro to hovoří, je tu i fakt, že se synagoga nachází takřka v sousedství Seidelova bývalého ateliéru a obě expozice by na sebe mohly bezprostředně navazovat.

Jednání probíhají úspěšně a rýsuje se reálná možnost, že synagoga bude v rámci projektu kompletně opravena a začleněna do projektu, který vrátí Krumlovu důležitou součást jeho minulosti a paměti. Vedle

Frymburk před napuštěním Lipenské přehrady. Foto František Seidel.

SYNAGOGA

Při příležitosti konference o navrácení umění uloupeného nacisty během 2. světové války, která proběhla v Krumlově na sklonku roku 2005 (viz Rch 2/2006), byla pražská obec seznámena s myšlenkou instalovat v hlavním prostoru krumlovské, dosud jen velmi

hlavní expozice se v budově synagogy počítá i s dokumentací židovské historie Krumlova a okolí v jedné z menších místností, která by v případě zájmu a potřeby mohla současně sloužit i jako modlitebna.

JÍŘÍ DANÍČEK

Seidelův dům a ateliér. Foto archiv.

IRVING LAYTON

Irving Layton se narodil roku 1912 v Rumunsku židovským rodičům (jeho původní příjmení je Lazarovič). Brzy poté se rodina přestěhovala do Montrealu. Když básník později na tu dobu vzpomínal, řekl, že ho léta dětství a dospívání naučila „podezřívavosti k literatuře i ke skutečnosti“. Básně začal psát brzy a na vysoké škole se proslavil svými nonkonformními, protipuritánskými a levicovými názory (natolik, že mu byl na patnáct let zakázán vstup do USA). Po absolvování školy pracoval jako učitel angličtiny, roku 1942 vstoupil do kanadské armády a za další rok z ní odešel a vrátil se do Montrealu. Stal se redaktorem v nakladatelství First Statement Press, v němž vyšla jeho první bás-

Irving Layton v Římě r. 1981. Foto Roloff Beny.

nická sbírka *Tady a ted*. Od roku 1949 začal znovu učit – angličtinu, dějepis a politickou vědu na židovském gymnáziu. Byl oblíbený učitel a na své studenty (mezi něž patřil například Leonard Cohen) měl zásadní vliv. Později učil na kanadských univerzitách moderní anglické a americké básnictví a politickou vědu. Za jeho nejlepší období jsou pokládána padesátá léta,

tehdy získal řadu básnických cen a také titul nejjiskřivějšího debatéra v televizním programu „Slova bojující“. Je autorem de-

sítek básnických sbírek, originálního cestovního průvodce (miloval hlavně Řecko, kam jezdil s L. Cohenem), knižně vyšla i jeho korespondence. Na počátku osmdesátých let byl navržen na Nobelovu cenu za literaturu. V předmluvě své vrcholné sbírky *Rudý koberec pro slunce*, za níž dostal v roce 1959 nejvyšší kanadské literární ocenění – Cenu guvernéra – píše:

„Můj otec byl neúspěšný vizionář. Šlápě Boha viděl v každém mraku a žil jen pro své knihy a meditace.

Naši malou ložnici v bytě v chudinské čtvrti proměnil ve svatostánek Pána Izraele; ve spalujících letních dnech bývala plná páry a potu. Tady, jako patriarcha Abraham, přijímal své posly. A protože nic andělského nemohl najít ve mně ani v ostatních svých dětech, nevěnoval nám víc pozornosti než mouchám na zdi. Kdyby se naše matka soustředovala jako on jenom na život nadpozemský, zemřeli bychom na tomto světě pozemským hladu. Naštěstí pro nás vydržela víc než hřebík pod kladivem, byla nezdolná a velice inteligentní. Navíc měla dar spílat a lát v úžasných kadencích, čemuž vděčím za svůj neomylný cit pro rytmus. Nemí žádný div, že s rodiči tak svárlivými a tak rozdílnými to nemám ve světě snadné (ale který básník to má?), ale necítím se volně ani ve světě své imaginace. Potřeboval bych nějakou vlastní říši, v níž bych žil, ale tu jsem dosud neobjevil...“

Irving Layton zemřel 4. ledna 2006 ve věku 93 let. pš

Irving Layton **Zrození tragédie**

A nejšťastnější jsem, když skládám básně.

Láska, síla, hurá bitvy,
to je něco, to je moc.

To vše v sobě báseň obsáhne,
jako rybník vodu a její odraz ve vodě.
Ve mně oddělené věci přírody
strom i plíseň na stromě –
mohou růst.

Jsem jejich jaderník. Necht se proměňují,
uhýbají jako mihotavý plamen,
jejich ústy jsem já;
jako mluvčí jim sloužím.

A pozoruji, jak smyslné můry,
nafouklé pachem a sluncem
vrážejí do nebezpečných křovin,
nebo shazují své stíny jako navštívenky
na zahradu, již jsem jednoho léta
stvořil z kvetoucího kamene

jako stolec pro dokonalé bohy, kteří
– stoupcenci nadcházejícího řádu –
uchovávají všechny vášnivé meditace
a volají dolů o odpustky
pro rebelantskou krev.

Tichý blázen, jenž nemá nikdy
daleko k slzám, ležím
jako zavražděné cosi
pod zeleným vánkem,
který v korunách stromů bydlí,
nebo odpočívám v křesle
a hořlavý vzduch
z křídledek drozdů na mne padá.
A náhle vím, že v pravý čas
list a květ se rozvinují
a živé cosi
ke smrti se chystá,
zatímco daleko odtud někdo
fouká do narozeninových svíček světa.

Přeložil Pavel Šrut.

VZPOMÍNKA NA JOSEFA POLÁKA

(Ad M. Veselská, *Muž, který si nedal pokoj*, Rch 3/2006)

Akademický malíř Jan Hála (1890–1959), rodák z jihočeské Blatné, můj nevlastní otec, žil od roku 1923 na Slovensku v podtatranském Važci, který si podmanil jeho vnímavé srdce lidské i umělecké na celý život. Už brzy po příchodu do Važce na sebe upozornil slovenskou a českou veřejnost svými obrazy a ilustrátorskými pracemi, ale také četnými články o Važci, uveřejňovanými hlavně v pražských Lidových novinách.

V souvislosti s malířskou a publicistickou činností vyhledal Hála ve Važci v roce 1924 dr. Josef Polák, tehdy už známý kulturní pracovník a ředitel Východoslovenského muzea v Košicích. Od té doby pak zajížděl za Hálou častěji a s ním někdy jeho hosté, známí či přátelé. Například ředitel košického rozhlasu Rusko, s nímž společně uskutečnili pro rádiové vysílání živou reportáž o zvycích a zábavách obyvatel Važce s jejich tradičními, lidově rytmickými zpěvy a říkankami. Protože relace měla velmi kladný ohlas u posluchačů na Slovensku i v Čechách, následovalo z Važce pod vedením dr. Poláka ještě několik dalších originálních vysílání. Koncem 20. let navštívil dr. Poláka v Košicích také Ilja Erenburg a Polák ho zavedl za Hálou do Važce, kde sovětský spisovatel zůstal několik dní. Když se v roce 1928 ve Važci objevil fotograf Karel Plicka, Hála ho vodil po chalupách a po okolí Važce a seznámil ho i s čínorodým dr. Polákem, který mu nezištně poskytl mnoho rad, které Plicka využil při své práci.

Pracovní vztah mezi dr. Polákem a malířem Hálou se časem změnil v přátelství, které se prohloubilo a rozšířilo i na rodiny, takže ve Važci bývali častými hosty i Polákova žena Jiřina (1908–1983) a syn z předchozího manželství Tomáš (1921–2000). Ve Važci jsem také jako chlapec poznal v srpnu roku 1937 dr. Poláka. Byl to tmavovlasý člověk střední postavy, zvučného hlasu a živé gestikulace. Pamatuji, že matka na jeho přání udělala k obědu hovězí maso na houbové omáčce s houskovými knedlíky a že dr. Polákoví přednostně servírovala konce, jak on říkal „patky“, knedlíků, což byla jeho oblíbená pochoutka.

Hála o dr. Polákovi hovořil s úctou k jeho vědomostem a vysoce ho respektoval odborně i jako čestného a spolehlivého člověka. Umění, historie umění a muzejnictví byly Polákovou vášní a v těchto směrech byl uznávaným odborníkem.

Málokdo věděl, že původním vzděláním byl doktorem práv, a ne vysokoškolsky erudovaným historikem umění. Slovem i písmem ovládal češtinu, slovenštinu, němčinu, maďarštinu a běžně četl a překládal texty anglické, francouzské, latinské a řecké. Pro Slovensko udělal velikou práci. Když na Slovensku došlo v roce 1938 k vyhrocení politických poměrů, byl dr. Polák nucen odstoupit z místa ředitele Východoslovenského muzea v Košicích – jako Čech a Žid – a v listopadu 1938 přesídlil s rodinou do Prahy. Ubytovali se v domě rodičů paní Polákové v Praze na Břevnově (tenkrát Praha XVIII) v Bělohorské ulici č. 99 (za protektorátu Reichsstrasse). Brzy pro vyhlášení samostatné Slovenské republiky, v březnu 1939, opustili Slovensko také Hálovi a usadili se též v Břevnově Nad Ladronkou, ve vilce, v níž jim sehnal bydlení dr. Polák. S ním a jeho rodinou pak byli v častém styku.

Po několika měsících se Hálovi přestěhovali do Blatné, Hálova rodiště. A tady jsem dr. Poláka viděl ještě jednou, v životě naposled. Jednoho večera koncem března 1940 někdo zaklepal na dveře a po vyzvání, k velikému překvapení rodičů, vstoupil dr. Polák v dlouhém, tmavém kabátě. Byla to nečekaná návštěva, neohlášená a překvapivá tím spíše, že Židé byli už v té době všemožně šikanováni a sledováni, jejich pohyb v Protektorátu Čechy a Morava byl omezen a jejich styk s českým obyvatelstvem byl nežádoucí. Po přivítání odešel dr. Polák s Hálou do vedlejší místnosti, kde večeřeli. Jednali spolu několik hodin a během noci, to jsem už spal, Hála doprovodil dr. Poláka do auta, které na něho za domem čekalo, k návratu do Prahy. Jak jsem se teprve po válce od Jana Hály dozvěděl, dr. Polák riskoval tuto cestu proto, aby převzal finanční obnos, který se u Hály shromáždil a byl určený pro nějaké ilegální účely. Bohužel ani po válce mi Hála o tom všem nic bližšího neřekl. Připomenutv pouze, že určitou roli v této činnosti hrál tenkrát také dr. Macner z pražské Grafické unie, který, myslím, přišel za protektorátu též o život jako dr. Polák.

Tomáš, Polákův syn, kterému se říkalo Tomík, byl deportován jako Žid už v srpnu 1942 do Terezína, kde přežil do osvobození v květnu

1945. Brzy potom, někdy v září, se objevil u Hálu ve Važci. Bylo to překvapení radostné i smutné zároveň. Hálovi často vzpomínali na dr. Poláka a stále ještě věřili, že německé pronásledování přežil. Ale Tomík vyprávěl, že jeho otec byl zatčen gestapem v srpnu 1944 pro účast na protiněmeckém odboji, deportován do Osvětimi a že, jak s velkým úsilím v té krátké době po válce vypátrali, zahynul údajně na pochodů smrti, pravděpodobně na samém počátku roku 1945. A tuto Tomíkovu zprávu, která nás všechny zarmoutila, bohužel, potvrdil čas.

Od smrti dr. Josefa Poláka uběhlo šedesát let, kdy konečně dochází k objektivnímu zhodnocení a po zásluze i k oslavení jeho osobnosti, díky soustavnému, několik roků trvajícímu studiu Magdy Veselské z Židovského muzea v Praze. Výsledky její práce na díle a životním příběhu dr. Poláka vyvrcholily v současné souborné výstavě v pražské Galerii Roberta Guttmanna a v reprezentativní publikaci o tomto, dosud jen povrchně zmiňovaném vědci, historiku umění, muži tvůrčího, zajímavého a pohnutého života, budovateli pražského Židovského muzea. Byl to člověk výjimečně nadaný a vzdělaný, pilný, nejen jako vědec, ale i jako vzácně schopný organizátor, muž přátelský, obětavý a laskavý. Byl Židem i uvědomělým Čechem a Čechoslovákem, byl spjat s osudy židovského, českého a slovenského národa a svojí prací zásadně přispěl k dalšímu poznání našich společně se rozvíjejících kultur.

DIMITRIJ SLONIM

Po pravici J. Poláka stojí J. Hála, po levici K. Plicka. Foto archiv autora.

CHŮZE PO VODĚ V PONREPU

Na okraj přehlídky izraelských filmů

V programu letošních akcí pořádaných u příležitosti Roku s židovskou kulturou se na přelomu února a března objevila kratší, zato však žánrově i tematicky pestrá přehlídka izraelských filmů. V rámci přehlídky, která se uskutečnila z iniciativy Velvyslancectví Státu Izrael v kině Ponrepo, reprezentovala izraelskou kinematografii pětice děl různých autorů a dob, z nichž některé (*Avijino léto*, *Kipur*) měl již český divák možnost zhlédnout na filmových akcích v minulosti, jiné mohl znát jen z doslechu, přesto rozhodně stojí za pozornost: jde totiž o snímky ceněné na domácích i zahraničních festivalech (*Žlutý asfalt* získal hlavní cenu na festivalu v Haifě a cenu poroty na festivalu v Kolíně nad Rýnem, *Chůze po vodě* obdržela ocenění Izraelské filmové akademie) či komedii těšící se přívlastku „kultovní“ (*Kopec Chalfon se nehlásí*).

Nejhluběji do minulosti, až k počátkům státu a ke generaci hluboce poznamenané traumatem šoa, se vrátil snímek režiséra Eliho Cohena *Avijino léto* (*Kajic šel Avija*, 1988). Scénář vznikl na motivy autobiografického románu slavné izraelské herečky Gily Almagor, která ve filmu zároveň sama hrála: ztvárnila zde jednu ze dvou hlavních ženských hrdinek, svou matku Henju. Jedná se o příběh hereččina dětství – film líčí události jednoho léta, kdy si desetiletou Aviju bere z internátní školy domů její maminka, bývalá partyzánka, která prošla koncentračními tábory a ve válce ztratila i svého muže, Avijina otce. Zřejmě od té doby také trpí těžkou duševní chorobou, jejíž záchvaty se neustále vracejí, až ji nakonec od dcery definitivně odloučí. V psychologické rovině film líčí složitý vztah matky a dcery, které k sobě po dlouhém odcizení hledají cestu, ale také Avijino dětské dožívání mezi nepřátelsky laděným okolím (děti se jí posmívají, že je dcerou „bláznivé partyzánky“ a že má dohola ostříhané vlasy, kterých ji zbavila matka z panické hrůzy ze vši) a marné pátrání po chybějícím otci. Vedle strhujícího hereckého výkonu Gily Almagor je však hlavní předností snímku nostalgicky vykreslená atmosféra počátku padesátých let. V malé izraelské vesnici dosud převažuje ovzduší staré Evropy: taneční hodiny Maji Abramsonové pro místní holčičky, které z nich mají vychovávat kultivované a ušlechtilé mladé dámy, přetrvávající hrůzy druhé světové války, odrážející se v šilenství Avijiny matky, pradeny Henji, hledání příbuzných, kteří se ztratili

za války, pomocí rozhlasového vysílání a neustávající příliv nových přistěhovalců z Evropy, kteří jsou stále ještě ztraceni a sociálně izolováni, protože dosud ani neovládají hebrejštinu. Přesto však ze snímku dýchá i naděje, že po přestálém utrpení je ve staronové vlasti pomalu budován prostor, kde je možné začít nový, šťastnější život.

VÁLKA NA RŮZNÉ ZPŮSOBY

Do historie Státu Izrael se vrací i další z filmů, který se v Ponrepu představil, snímek *Kipur* (2000) světově uznávaného režiséra Amose Gitaie, kterého čeští diváci

Záběr z filmu *Chůze po vodě*. Foto archiv.

mohou znát jako autora filmů *Kadoš* či *Kedma*. Je situován do prvních dní jednoho z nejhorších konfliktů izraelských dějin, kdy na svátek Jom kipur 6. října 1973 napadly Izrael ze dvou stran armády Sýrie a Egypta. Pohled na válku film nabízí jaksi zdola, z pohledu dvou přátel, kteří se vydávají bojovat na frontu a nakonec se připojí k letecké službě první pomoci. Každý z nich si přináší jiné představy o tom, co je čeká – Weinraub, na něhož se film nejvíce koncentruje, je přemýšlivý typ a přesvědčený pacifista, který rozhodne o tom, že se přidá k jednotce zachraňující životy druhých, zatímco jeho kamarád Ruso se těší na válečná dobrodružství a na to, že bude moci pomáhat vlasti a stát se hrdinou – avšak strašlivá zkušenost, jíž si oba prodou, překoná všechna jejich očekávání a hluboce je poznamená. Představení válečných hrůz se v *Kipuru* děje velmi suggestivním způsobem, přítom se ale obejde

bez drastických záběrů prolévané krve a zohavených mrtvol. Namísto toho využívá Gitai dlouhých, realistických scén natáčených takřka v reálném čase a bez obvyklých filmařských zkratek – tak je divák svědkem úmorné a bezvýsledné práce záchranářů, pokoušejících se uprostřed krajiny poseté těly padlých vojáků nalézt alespoň pár raněných, kteří přežili.

Přibližně rok po traumatizující zkušenosti jomkipurové války byla natočena komedie *Kopec Chalfon se nehlásí* (*Giv'at Chalfon ejna ona*, 1975), groteskní fraška z armádního prostředí, která si získala nesmírnou oblibu a od té doby téměř zlidověla. Na úspěšnosti snímku se podílela čtveřice tvůrců, především režisér Assi Dajan (u nás známý svým filmem *Život podle Agfy*) – syn generála Moše Dajana, ztěles-

nění mýtu hrdinství a úspěchů izraelské armády, který právě komedie jeho syna tak úspěšně boří a paroduje, a tři komici: Šajke Levi, Jisrael „Poli“ Poliakov a Gavri Banaj. (Všichni sdružení ve skupině *Ha-gašaš ha-chiver*, jež působila na prknech mnoha izraelských divadel od 60. let a v době natáčení snímku byla na vrcholu popularity i tvůrčích sil.) Film, který se odehrává na fiktivní základně na Sinaji u záložního praporu, srší slovním a situačním humorem, zesměšňuje instituci armády i válku jako takovou, většina vtipů je ovšem – ke smůle většiny českých diváků – založena na narázkách předpokládajících důvěrnou znalost reálií a na nepřeložitelných slovních hříčkách. I přes tuto bariéru však Dajanova komedie, soudě podle ohlasu obecnostva v Ponrepu, dokáže pobavit a oslovit svým univerzálním komickým nábojem každého.

Vůbec nejmladším zástupcem izraelské kinematografie v Ponrepu byla *Chůze po*

vodě (*Lalechet al ha-majim*, 2003) izraelského režiséra narozeného v USA Eytana Foxe – tvůrce u nás opět nikoli zcela neznámého (během loňského Febiofestu byl uveden jeho starší snímek *Josi a Jagger*, který s *Chůzí po vodě* pojí tematika homosexuality). Příběh filmu, který je v oficiálních distributorských materiálech označován jako „road movie“, svádí dohromady zcela nepravděpodobnou a nesourodou trojici hrdinů, totiž mladého agenta Mosadu Ejala, potomka přeživších šoa a úspěšného pronásledovatele teroristů, a dva sourozence z Německa, Axela a Piu, vnučata dodnes se ukrývajícího nacistického zločince. Ejalova manželka spáchala sebevraždu, a tak mu nadřazení namísto náročnějších úkolů svěří raději méně nebezpečnou misi – vypátrat s využitím obou Němců, před nimiž se má vydávat za turistického průvodce, jejich dědečka, jehož stopa se ztrácí kdesi v Argentině. Zdánlivě špionážní zápletka však ani zdaleka nediktuje žánr filmu: ten je natočen velmi civilně a provádí nás spolu s hrdiny řetězcem vypjatých a také absurdních situací, dílem komických, dílem vážných, které originálním způsobem reflektují situaci dnešního Izraele, zejména jeho vztahy k vnějšímu světu, a to jak z hlediska současnosti (izraelsko-palestinský konflikt), tak i stínů minulosti (vztah s dnešním Německem). Obzvláště

Záběr z filmu *Žlutý asfalt*. Foto archiv.

působná, vtipná a věrohodná je první polovina filmu, v níž Ejal provází Axela po Izraeli a učí se od něj nahlížet na svou vlast cizíma očima, přijímat jeho německý původ či homosexuální orientaci.

ŽLUTÝ ASFALT

Povídkový film *Žlutý asfalt* (*Asfalt cahov*, 2001) scenáristy, producenta a režiséra Dannyho Vereta (mimo jiné také tvůrce filmu *Metallic blues*, který byl u nás promítán v rámci loňského Febiofestu), zachycuje svět beduinů, žijících dodnes – i přes

běžné atributy moderní doby – vlastním tradičním způsobem v Judské poušti na okraji Izraele. Tři filmové povídky spojuje jednota místa a postav – odehrávají se uvnitř téhož kmene – a také téma střetu jejich starobylých hodnot a způsobu života s moderní společností. Aktuální problematika konfliktu východní muslimské civilizace s naší civilizací západní, ztělesňovanou ve filmu většinou Izraelci, je tu koncentrována do silných osudových příběhů hrdinů, a nutno ocenit, že film se zdržuje jakéhokoli hodnocení, ideologizování nebo zjednodušování. Už první z povídek uvrhne diváka do rozpaků a zmatku: kamion srazí na silnici uprostřed pouště malého chlapce, který je na místě mrtve, ale dříve, než se jeho dvěma řidičům podaří z místa nehody ujet, obklopí je hlouček beduínských mužů zlověstně mlčících a zdá se, že se schyluje k nejhoršímu. Spásné řešení, které napadne jednoho z řidičů, má přes svou bizarnost úspěch – když odmontují z kamionu rezervní kolo a v němě pantomimické scénce jej beduinům nabídnou, ti překvapivě jejich náhradu přijmou a i s kolem zmizí opět beze slova v okolních kopcích. Neústupná uzavřenost beduinů vůči okolí a také schopnost tvrdě se mstit a trestat tam, kde někdo zvenčí svévolně poruší pevný mravní řád, se promítá i do dalších dvou povídek. První z nich ukazuje ženu

původem z Německa, která se kdysi z lásky vdala za beduína, ubíjející život sevřený tradicemi však neunese a zoufale se pokouší o útek. Druhá je příběhem milostné nevěry, zradě a pomsty a odehrává se mezi izraelskými osadníky, k nimž se beduinů nechávají najmout jako levná pracovní síla. Klíčovou postavu v zápletce milostného trojúhelníku, kde se bezkrupulózní osadník zaplete s arabskou dívkou jménem Suhila, již později ze strachu před manželovou pomstou zastřelí, představuje Suhilin soukmenovec Abed, který stojí na rozhraní mezi oběma světy, z nichž je nakonec vyvržen a ocitá se sám a zbavený kořenů. Realistickou atmosféru *Žlutého asfaltu*, natáčeného v průběhu celých sedmi let a s použitím neherců z beduínského kmene Džahalin, podtrhuje i dokumentaristicky syrové nasnímání přímo v drsných exteriérech Judské pouště.

MAGDALENA KRÍŽOVÁ

NOVÉ KNIHY

Ruth Bondyová

RODINNÉ DĚDICTVÍ

Knihy o jménech českých a moravských Židů. Vydalo Nakl. Franze Kafky v roce 2006, ilustrace Jiří Slíva, 208 stran, pevná vazba, 1. vydání. Dop. cena: 285 Kč.

Isaac Bashevis Singer

DĚDICTVÍ

Pokračování románu Panství dovádí historii rozvětveného Jakobihova rodu až do posledních let 19. století, kdy na přerod židovské komunity, vymaňující se z feudálních tradic, navazuje rozčarování z moderní doby. Vydalo nakladatelství Argo v roce 2006, přeložila Sylva Kovářová, 352 stran, pevná vazba, 1. vydání. Dop. cena 298 Kč.

Simon Reeve

MNICHOV. JEDEN DEN V ZÁŘÍ

Simon Reeve velice podrobně líčí průběh dne 5. září 1972, kdy palestinští teroristé na dvacátých olympijských hrách v Mnichově zajali část izraelské sportovní výpravy. Když vylíčí tragický konec nepovedené záchranné policejní operace, věnuje se tajným akcím izraelské vlády stíhající a zabíjející palestinské pachatele. Kniha není jen strhujícím popisem jedné konkrétní teroristické akce, ale přerůstá v obecnou a velmi aktuální připomínku toho, jak nesnadné je vypořádat se s terorismem a jak mu média mimoděk nahrávají.

Vydalo nakladatelství Argo v roce 2006. Z angličtiny přeložila Petra Kůsová, 352 stran, pevná vazba, 1. vydání. Dop. cena 348 Kč.

Karol Sidon

LABYRINT / SHAPIRA / TRINÁCT OKEN

Když se Karola Sidona v polovině sedmdesátých let zeptal Jiří Lederer (v interview pro České rozhovory), co ve své tvorbě myšlenkově sleduje, oč mu jde, Sidon mu zprvu nerozuměl. Lederer se mu tedy snažil pomoci: „Rozumíš, jde mi o to, abys sám sebe interpretoval.“ A Sidon: „Právě o tohle mi jde: abych sám sebe interpretoval.“ Ano, opravdu se dá říci, že veškerá Sidonova tvorba je poznamenána hledáním vlastní identity, a proto i snahou nemilosrdně poznat sebe sama, hodnotu svého jednání. Tři hry zařazené v tomto svazku (*Labyrint*, *Shapira* a *Trináct oken*) patří k tomu nejlepšímu, co Karol Sidon napsal.

Vydalo nakladatelství Větrné mlýny v roce 2005, edice Dramatické texty, 226 stran, brožovaná vazba, 1. vydání. Dop. cena 199 Kč.

Zdeněk Melotík a kolektiv

OLOMOUC RABÍNA BERTHOLDA OPPENHEIMA

Historie olomouckých Židů s ústřední postavou dlouholetého rabína obce B. Oppenheima. Vydalo nakladatelství Burian a Tichák v roce 2005, 128 stran, brožovaná vazba, 1. vydání. Dop. cena 160 Kč.

Před 175 lety, dne **4. 4. 1831**, se v Prostějově narodil lékař a spisovatel **ADOLF BRECHER**. Po studiích v Praze (talmudická studia a medicína) si otevřel lékařskou praxi v Olomouci. Přitom se věnoval literární činnosti: publikoval pod různými pseudonymy především humoristické texty a básně, mimo to překládal žalmy z hebrejštiny, verše Petöfiho a Vrchlického. Zemřel 13. 4. 1894 v Olomouci.

Před 120 lety, dne **4. 4. 1886**, se ve Vídni narodil matematik **PAUL FUNK**. Studoval matematiku na univerzitách v Tübingenu, ve Vídni a v Göttingenu. V letech 1915-38 přednášel (později jako profesor) matematiku na německé univerzitě v Praze a později na zdejší technice, r. 1938 byl suspendován. Konec války prožil v terezínském ghettu. Od roku 1945 žil ve Vídni, kde byl profesorem matematiky na vysoké škole technické a na univerzitě. Je autorem odborných spisů. Zemřel 3. 6. 1969 ve Vídni.

Před 125 lety, **7. 4. 1881**, se v Praze narodil lékař a bakteriolog **HUGO BRAUN**. Vystudoval medicínu na pražské univerzitě. Před 1. sv. válkou podnikl studijní cestu do východní Afriky, za války se zabýval výzkumem skvrnitého tyfu, poté se habilitoval jako profesor pro hygienu a bakteriologii na univerzitě ve Frankfurtu. Po nástupu nacistů emigroval do Turecka, kde vedl katedru mikrobiologie na univerzitě v Istanbulu. Roku 1949 se vrátil do Německa jako profesor na univerzitě v Mnichově; současně byl ředitelem Ústavu pro výzkum tuberkulózy. Zemřel v Mnichově 19. 11. 1963. Publikoval řadu odborných prací, např. *Lehrbuch der Mikrobiologie und Seuchenlehre* (Učebnice mikrobiologie a epidemiologie, 1937).

Před 125 lety, **9. 4. 1881**, zemřel v Mnichově **MAX G. (MORDECHAI) LÖWENSTAMM**. Narodil se 25. 10. 1814 v Třebíči. Studoval v Praze v židovském teologickém semináři, na hebrejské jazykové škole ve Vídni a současně na konzervatoři. Byl kantorem v Praze, vrchním kantorem v Pešti a dlouhá léta v Mnichově. Ve svém hudebním projevu spojoval prvky polského synagogálního zpěvu s židovskou jiho-německou hudební tradicí. Z jeho pozůstatosti vydal jeho syn hudební dílo *Zmirot le-El Chaj* (Písň živému B-hu, 1882).

Před 65 lety, **10. 4. 1941**, zahynul v koncentračním táboře v polském Chelmu spisovatel **ADOLF BÖHM**. Narodil se 20. 1. 1873 v Teplicích. Byl členem vedení Židovského národního fondu (Keren Kaje-

KALENDÁRIUM

Rabín Adolf Brüll. Foto archiv.

met LeJisrael) a komise Světové sionistické organizace. V letech 1910-12 a 1927 až 1938 vydával měsíčník *Palästina*, psal články např. pro *Jüdische Rundschau* a různé spisy o Palestině; jeho hlavním dílem jsou dvousvazkové *Geschichte der zionistischen Bewegung* (Dějiny sionistického hnutí).

Před 60 lety, **10. 4. 1946**, zemřel v Londýně politik **OTTO HAHN**. Narodil se 10. 5. 1888 ve Vídni, kde vystudoval univerzitu. Později žil v Československu. Byl členem německé sociálně demokratické strany, krátce redaktorem listu *Vorwärts* (Vpřed) a poslancem Národního shromáždění. Začátkem dvacátých let přešel do KSČ a dlouhá léta pracoval jako odborový funkcionář v Liberci. Po Mnichovu uprchl z pohraničí do Prahy a odtud do Londýna. I zde působil v odborech a byl tajemníkem Československého obchodního centra v Londýně.

Před 200 lety, **18. 4. 1806**, zemřel v Praze lékař **JONAS JEITTELES**. Narodil se 15. 5. 1735 v Praze a studoval na zdejší ješivě. Na univerzitách v Lipsku a Halle, kde tra-

dičně tolerovali židovské studenty, studoval medicínu a do rodného města se vrátil v r. 1756 jako první židovský graduovaný lékař v Rakousku. Působil tu na lékařské fakultě, od r. 1763 byl lékařem pražské židovské obce, od r. 1777 stál v čele grémia židovských chirurgů. Je autorem díla *Observata quaedam medica* (1783).

Před 175 lety, **20. 4. 1831**, se v Rokytnici narodil spisovatel **MORITZ REICH**. Začal studovat na pražské univerzitě, ale kvůli nemoci (tuberkulóza) musel studium ukončit a žil jako nezávislý spisovatel ve Vídni. Psal novely a krátké prózy pro různé noviny a časopisy (např. *Ostdeutsche Post*, *Der Wanderer*). Krátce před smrtí (26. 3. 1857) se vrátil do svého rodiště. Většinu jeho děl shromáždil a posmrtně vydal Alfred Meissner ve sbírce *An der Grenze. Aus der Nachlasse* (Na hranici. Z pozůstatosti, 1858).

Před 25 lety, **26. 4. 1981**, zemřel v Beer Tovija v Izraeli spisovatel, právník a překladatel **OSKAR JIRMEJAHU NEUMANN**. Narodil se v Mostě 3. 10. 1894. Vystudoval práva v Praze a ve Vídni. Od r. 1920 byl šéfredaktorem listu *Jüdische Vokszeitung*, s dalšími novinami spolupracoval. Později žil v Bratislavě, kde vydával časopis pro židovskou mládež *Hašomer* (Strážce) a byl předsedou slovenské sionistické organizace. Roku 1944 byl deportován do koncentračního tábora v Seredi, pak do Terezína, odkud se mu podařilo uprchnout. Po válce odešel do Palestiny, kde pracoval jako státní úředník a stál v čele organizace přesídlenců z Československa. Z jeho díla jmenujme alespoň *Ruth* (1923), *Aus der Buche Ewigkeit* (Z knihy věčnosti, 1924), *Fahrt nach Osten* (Cesta na východ, 1935) a *Im Schatten des Todes* (Ve stínu smrti, 1956). Překládal také z němčiny do hebrejštiny.

Před 160 lety, **27. 4. 1846**, se v Kojetíně narodil rabín **ADOLF BRÜLL**. Studoval na univerzitách ve Vídni, v Praze a ve Vratislavi; doktorát filosofie získal v Jeně. Žil ve Frankfurtu, kde v letech 1871-1903 vyučoval náboženství na židovské reálce. Roku 1879 založil a do r. 1908 řídil *Populärwissenschaftliche Monatsblätter zur Belehrung über das Judentum für Gebildete aller Konfessionen* (Populárně vědecký měsíčník k poučení o židovství pro vzdělance všech vyznání). Svě projevy a kázání publikoval např. ve spisu *Beiträge zur Kenntniss der jüdisch-deutschen Literatur* (Příspěvky k poznání židovské německé literatury, 1877). Zemřel 16. 9. 1908 ve Frankfurtu n. Mohanem. lp, tp

IZRAEL

Spravedlnost v Jerichu

Izraelci šli k volbám týden poté, co palestinský Hamas představil svou jednobarevnou vládu, takže věděli, která bije. V čele Palestinské samosprávy stanou vedle premiéra s umírněnou pověstí Ismáíla Haniji jako šéfdiplomat Mahmúd Zahár, kterého se Cahal již neúspěšně pokusil „cíleně zabít“, a Saíd Sadjám coby ministr vnitra, kterému budou též podléhat všechny bezpečnostní služby – už ne prezidentovi, ale členovi organizace, která je nejenom v Izraeli, ale též v USA i v Evropské unii na seznamu teroristů. Ať už tedy v Jeruzalémě vznikne jakýkoliv kabinet, jeho úkoly se rýsují dosti konkrétně. Prioritou nebude rychlé stažení z části Západního břehu Jordánu, jak se původně zdálo a po loňském vzoru z Gazy připadalo reálné, nýbrž zajištění bezpečnosti vůči nevypočitatelnému „partnerovi“. Zřejmě prvním testem nového způsobu soužití byl izraelský útok na palestinskou věznici v Jerichu v polovině března. Vezměme to ale postupně.

KDYŽ PRÁVO SELHALO

V říjnu 2001, tedy rok po začátku intifády al-Aksa, zastřelili čtyři muži z Lidové fronty pro osvobození Palestiny (PFLP) v jeruzalémském hotelu Hyatt právě odstoupivšího ministra turistiky Rechavama Ze'eviho (viz Rch č. 11/01). Po činu utekli na teritoria, ale i když se atentát odehrál za povstání, samotné palestinské úřady dotyčné polapily a v roce 2002 odsoudily k trestům od jednoho do osmnácti let vězení. S Izraelem uzavřely dohodu, že tito trestanci budou drženi ve věznici v Jerichu, a to pod dohledem britských a amerických dozorců. K této čtveřici přibyl ještě neodsouzený Ahmad Sa'adat, generální tajemník PFLP, který se atentátu nezúčastnil, ale údajně ho nařídil, a posléze i Fuad Šubakí, odsouzený za pašování zbraní z Íránu pro Palestince pomocí lodi Karine A, zadržené Izraelci v lednu 2002 v Rudém moři. Sa'adat a Šubakí se také s onou čtveřicí společně skrývali v Ramalláhu. Až potud bylo vše víceméně v pořádku – v jerišské věznici zůstávali dokonce i ti odsouzení, kterým vypršel trest, neboť se báli izraelské odvety. Jenže po absolutním vítězství Hamasu v palestinských volbách letos 25. ledna se věci začaly měnit.

Britští a američtí dozorcí posílali zprávy, že situace ve věznici je neudržitelná. Někteří vězni prý mají u sebe zbraně, ti prominentnější se mohou volně pohybovat

po areálu, telefonovat a dostávají často propustky. K nim patřil zejména Sa'adat, který se po 25. lednu zařadil mezi dvanáct vězňů poslanců nového palestinského parlamentu. A právě proto, že jeho PFLP zvažovala vstup do vlády Hamasu, objevily se spekulace, že součástí dotyčné koaliční dohody je propuštění vězňů. Jisté je, že západní tým se postupně ocitl v ohrožení, britský ministr zahraničí Jack Straw veřejně obvinil Palestinskou samosprávu ze selhání a počátkem března ji Američané a Britové informovali, že své lidi stáhnou. Jak řekli, tak učinili: 14. března v 9.20 ráno – a o 10 minut později dorazila tisícíčlenná jednotka Cahalu. Po desetihodinovém obléhání celou věznici vojáci dobyli za cenu dvou mrtvých palestinských dozorců a jednoho izraelského vojáka a hledanou šestici vyšetřuje kontrarozvědka Šin Bet.

Byl to „neodpuštělný zločin“, jak říkají rozzuření Palestinci, kteří začali brát jako rukojmí občany západních států, i jejich prezident Mahmúd Abbás, nebo snaha o naplnění spravedlnosti? Kdyby šlo o normální přátelské vztahy mezi dvěma sousedními státy, platila by samozřejmě první možnost. Při představě vládnoucího Hamasu osvobozujícího vězně podle toho, jak se to zrovna politicky hodí, to vychází úplně jinak. Často se říká, že je rozdíl mezi právem a spravedlností. A v tomto případě to bilo do očí: puntičkářské setrvání na liteře mezinárodního práva by přímo vedlo k pošlapání spravedlnosti.

OLMERT NA KONI

Celý případ má i další roviny. Nasnadě je rovina takticko-volební. Izraelská média

si hned rozpoměla na červen 1981, na zničení jaderného reaktoru Saddáma Husajna v Osiraku u Bagdádu za vlády Menachema Begina pár týdnů před volbami. The Jerusalem Post vyrukoval hned s titulem Olmertův Osirak: „Begin poslal kibucnické piloty volící labouristy rozbombardovat reaktor a přinést vítězství Likudu. Šimon Peres ho hned obvinil z politického načasování útoku. Ani dnes nescházejí konspirační teorie o tom, že Američané a Britové načasovali svůj ústup z Jericha, aby podpořili kampaň Kadimy.“ Je pravda, že po zásahu v Jerichu skóre Kadimy stoupl z asi 37 mandátů (z celkem 120) opět na 43, tedy tam, kde bylo těsně po kolapsu Ariela Šarona. A sám autor článku Anšel Pfefer sice připouští, že ona spolupráce v Jerichu mohla být nanejvýše operační, ale uznává, že pro Ehuda Olmerta to přišlo více než vhod.

Ještě pár dnů předtím ho média v rozhovorech vykreslovala jako nalevo orientovaného, bažícího po stažení z většiny Západního břehu a stálých hranicích pro Izrael. Poté se obraz změnil. Olmert prohlásil, že navzdory americkému odporu vznikne policejní velitelství v tzv. koridoru E1, tedy mezi Jeruzalémem a osadou Ma'ale Adumim, pak navštívil největší osadu Ariel, místním slíbil, že zůstanou v Izraeli, a totéž učinil při setkání s delegací osadníků z Guš Emunim. Názorovým soupeřům sebral vítr z plachet. Juval Steinic z Likudu se po akci v Jerichu podle Pfefera zmožil jen na prohlášení, že „pravá ruka útočí, zatímco levá ustupuje“. A poslanci Národní unie, pokládání za největší pravičáky, těžko mohli oponovat odchyce- ní vrahů svého někdejšího lídra. Takže přes dosavadní rétoriku a loňské vyklizení Gazy je zřejmé, že Hamasu nová izraelská vláda ustupovat nebude – ať už ji povede Olmert nebo někdo jiný.

ZBYNĚK PETRÁČEK

Po vítězství Hamasu byla situace ve věznici neudržitelná. Foto archiv.

Spiknutí Toma a Jerryho ... a jiné události

Média pravidelně sledovala situaci v Izraeli poté, co v palestinských volbách zvítězil Hamas. • Podiv nad tím, že bývalý ředitel TV Nova V. Železný jako „člen židovské obce“, vsadil v předvolebním programu své strany na xenofobní kartu, vyslovil komentátor Rovnosti-Brněnského deníku (21.3.). • Jihlavské noviny-Vysočina (18.3.) přinesly zprávu o tom, že studenti chotěbofské Obchodní akademie napsali a vydali 5000 výtisků anglické verze své knihy „Osud rodiny Ludmily Loewitové“. Kniha vznikla v rámci programu Zmizelí sousedé. • Téhož dne deník krátce referoval o dokumentu amerického režiséra Sandiho Simchy DuBowského „B-h je mi strachem“, který je postaven na důvěrném vyprávění osobních příběhů chadských a ortodoxních Židů, kteří jsou homosexuální. • Pod podtitulkem „V krnovské synagoze se potkal komunista se sudeťákem“ psal Bruntálský a Krnovský deník (20.3.) o výstavě z rodinných alb Němců, Řeků, Vietnamců, Romů, Židů, Poláků a dalších národnostních skupin, které žily a žijí na Krnovsku. • Lidové noviny (27.2.) referovaly o české premiéře barokní hry „Válka mezi rozmarýnem a majoránkou“ portugalského klasika Antonia José da Silvy, zvaného Žid, již ve Městském divadle Zlín režíroval českoportugalský básník František Listopad (vl. J. Synek), který žije od r. 1948 v Portugalsku. • Podle MfD (9.3.) při hromadné autonehodě na Slánsku zahynul kamenický mistr Jiří Rusý, z jehož dílny pochází mj. pomník ústeckým Židům v podobě do země způli zabořené Davidovy hvězdy. • Britské listy (14.3.) upozorňují na promítání dokumentu „Pobaltský fašismus“ o pokusu rehabilitovat příslušníky SS z Pobaltí, kteří bojovali po boku nacistů. Listy připomínají, že tamní fašisté nesou mj. spoluvinu na vyvraždění transportu šesti set českých Židů. • K těm, které zabili, patřil pravděpodobně i Jiří Stein (zahynul v Estonsku 1.9. 1942), na kterého vzpomínaly studentky z Plzně, autorky dokumentární knihy „Spolužáci“, sestavené v rámci akce Zmizelí sousedé. „Z popíračů holocaustu nás mrazí,“ řekla jedna ze studentek Plzeňským novinám (9.3.) • MfD (9.3.) referovala o výstavě v Mostě, která mapuje zmizelé židovské památky na Teplicku a Mostecku. • O masakru 22 tisíc zajatých důstojníků a intelektuálů z Polska v Katyni, který nařídil Stalin na začátku války, a o nechuti vůdců Ruska přiznat genocidní zločin v plné šíři, referoval ČRo6 (9.3.) • Pod titulkem „Kat byl zvyklý, uřezával i uši“ informovaly Českoobudějovické listy (23.2.) mj. o popravách místních Židů v l. 1505 a 1506, tehdejší pogrom a následně vyhnání Židů z města (směli se vrátit až v 19. století) nezmiňují. • Týž list však pogrom zmiňuje 16.3. • Média (např. Moravskoslezský deník, 2.3.) zaznamenala, že Nejvyšší soud našich sousedů rozpustil Slo-

venskou pospolitost-Národní stranu, jejíž stoupenci chodí v uniformách Hlinkovy gardy, tvrdí veřejně, že Židé jen předstírají, že prošli koncentračními tábory, chtějí vyloučit z voleb na Slovensku „sionisty“ či Romy, protože „nemají mateřský stát“ apod. Podle některých komentátorů (např. Reflex, 16.3.) ale Nejvyšší soud rozhodoval polovičatě. Slovenští neonacisté skončili jako strana, mohou však působit jako občanské sdružení. • „To, že byl v cizině, zejména v Rakousku a Německu, ceněn více než doma, otce velmi mrzelo,“ napsaly v doslovu k posmrtně vydané knize paměti jejich otce Anna Grušová a Helena Vávrová, dcery profesora Eduarda Goldstückerera. Dramatickému osudu významného středoevropského židovského intelektuála se obsáhle věnoval deník Právo (18.3.). • Na otázku: „Jak byl přijat váš film ‚Cesta nádeje‘, který popisuje situaci Židů v Medzilaborcích po vyhlášení tzv. Slovenského štátu?“ odpovídá týdeníku Týden (6.3.) režisérka Kristina Vlachová: „Nikdo ho tam ještě neviděl. Byl promítnut na tiskové konferenci, na níž Ústav paměti národa zveřejnil seznam slovenských arizátorů, ale novináři spěchali...“ • Ve stejném čísle týdeník recenzuje český překlad knihy profesorky Debory E. Lipstadvové „Popírání holocaustu“. • Průběh arizace a život Židů na Táborsku za protektorátu popisují Táborské listy (2.3.). • O výzkumu náhrbků na židovském hřbitově v Hranicích, který provádí skupina moravských historiků, píše Nové Přerovsko (20.3.). • Týž deník o den později referuje mj. o souboru ustanovení, známém jako Šaj takanot, jímž se od r. 1651 řídil vnitřní život židovských obcí; zákoník mj. (sto let před Marií Terezií) zavedl povinné základní vzdělání pro děti. • Média (např. Hospodářské noviny, 24.2., pod titulkem „Francií otfásl antisemitský útok“) psala o hrůzném smrti pařížského mladíka Ilana Halimiho (23), kterého tři týdný sadisticky mučil gang muslimských přistěhovalců. • Stejný deník přinesl (13.3.) zprávu o tom, že filmová hvězda Sharon Stoneová rozjímala u Zdi nářků. Herečka v Izraeli na pozvání Nadace Šimona Perese propaguje porozumění mezi Araby a Židy. • Pod titulkem „Židovské spiknutí Toma a Jerryho“ LN (7.3.) referují o nové teorii iránského profesora umění Bolkhariho, podle něhož je známá groteska vystavěna tak, aby v očích malých dětí nepozorovaně očistila neblahou pověst Židů. • V Květech (9.3.) se autor I. Mackerle zabývá obsáhlé tím, co slibuje titulkem „Děsivá kletba“ a podtitulkem „Může za těžký zdravotní stav izraelského premiéra magie?“ • Českoobudějovické listy (27.2.) referovaly o masopustním průvodu v Horní Plané, kde „smrták máchal kosou, šmolové tančili modré kolečko a pejzati Židé žebrali almužnu“. • Letošní cenu F. Kafky získal japonský spisovatel Haruki Murakami (LN 25.2.) *(Z českého tisku vybral tp.)*

ŠTRASBURK, MOSKVA, VÍDEŇ

Ne, nejedná se o novou trasu Závodu míru ani o další osu zla či dobra v mezinárodní politice, i když by to tak mohlo na první pohled vypadat. Jsou to jen jména měst, ve kterých se odehrála poslední tři dějství místy neméně dramatického souboru o novou podobu Evropského židovského kongresu. O situaci, která vznikla po volbách nové exekutivy, jsme již referovali (Rch 12/2005 aj.). Diskuse o roli Správní rady EJC od té doby nabrala na obrátkách. Štrasburské zasedání došlo ke kompromisnímu řešení – schválilo nový návrh Statutu EJC bez článku týkajícího se Správní rady s tím, že konečné slovo bude mít Valné shromáždění. Mezitím svolal designovaný předseda Správní rady Moše Kantor představitel evropských židovských obcí do Moskvy, kde oficiálně vyhlásil vznik Evropského židovského fondu, nadace, která by měla podporovat zejména kulturní a vzdělávací aktivity. Při té příležitosti byla konzultována i role EJC a jeho další působení v těchto oblastech. Účastníci kvitovali vznik Fondu většinou s povděkem, neboť podle názoru mnohých může sehrát klíčovou roli při realizaci celoevropských projektů. Moskevského zasedání se však účastnili převážně představitel židovských obcí střední a východní Evropy.

Valné shromáždění Evropského židovského kongresu pak bylo svoláno na konec února do Vídně. Jednalo se fakticky o mimořádné zasedání, jehož hlavním účelem bylo přijetí nového statutu. A zde nastal problém – předseda Pierre Besnainou, silně podporován předsedou rakouské komunity Arielem Muzicantem, prosazoval dosti razantně svou verzi, která nedávala Správní radě příliš velké pravomoci a fakticky ji posunovala jen do role sponzorů. Oproti tomu verze, navrhovaná Moše Kantorem, přisuzovala tomuto orgánu nejen roli financierů, ale i osob zodpovědných za použití vložených prostředků. Valné shromáždění se v tomto zcela zřetelně rozdělilo na Východ a Západ, věc pro mnohé naprosto nepředstavitelná více než patnáct let po pádu železné opony. Neprošel ani kompromisní návrh, obdobný řešení přijatému exekutivou, tedy vyjmout sporné paragrafy. Statut jako celek nakonec nebyl schválen vůbec a bude se o něm znovu jednat. Platí tedy dosavadní stanov Evropského židovského kongresu. Věc má ale ještě jeden háček – EJC jakožto součást Světového židovského kongresu nikdy neměla potřebu samostatně se registrovat. To se stalo až před několika týdny. Zaregistrováno však bylo znění dvacet let staré. Valné shromáždění tento anachronismus paradoxně stvrdilo. Co bude následovat? Další dějství a další místa setkání delegátů Evropského židovského kongresu. Budeme o nich včas informovat.

TOMÁŠ KRAUS

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE

(velký sál, Maiselova 18, Praha 1)

- 6. 4. od 15.30: *Káva o čtvrté*, pravidelná diskusní odpoledne, která uvádí Honza Neubauer. Jako host vystoupí Arie Arazi, velvyslanec Státu Izrael v ČR. Budeme mluvit o jeho dlouholetém působení v Asii, o současném vývoji v Izraeli a o dalších zajímavých tématech. Vstup volný, občerstvení.
- 10. 4. v 17.00: *Exeter University Chamber Orchestra*. Program: J. S. Bach, J. N. Hummel, M. Tippett, A. Corelli.
- 24. 4. v 15.30: *Káva o čtvrté* s herečkou Vlastou Chramostovou. (Podrobné info o hostech a programu Káva o čtvrté najdete na www.kehilaprag.cz.)
- 27. 4. v 17.30: *Podvečer s Yvonne Přenosilovou*, která si tentokrát pozvala hlasatelku Kamilu Moučkovou. Vstupné 10 Kč.

PESACH 5766

- Ve středu 12. 4. ve 20.30: I. sederová večeře s rabínem E. K. Sidonem.
 - Ve čtvrtek 13. 4. ve 20.30: II. sederová večeře s rabínem M. Kalchheimem.
- Lístky na seder pro členy ŽO se prodávají do 11. 4. v pokladně ŽOP. Ti, kdo nejsou členy obce, si mohou lístky koupit v prodejně suvenýrů v Červené ulici proti Staronové synagoze. Rezervace lístků ze zahraničí zasílejte do 5. 4. na adresu walterova@kehilaprag.cz (lístky, které nebudou vyzvednuty do 11. 4., ruší případnou rezervaci).

VZDĚLÁVACÍ A KULTURNÍ CENTRUM ŽIDOVSKÉHO MUZEA V PRAZE

(Maiselova 15, Praha 1, 3. patro)

- 4. 4. v 18.00: *Zahraniční odboj a účast židovských vojáků* – beseda s představiteli Čsl. obce legionářské: generálem MUDr. J. Herczem, generálem A. Špačkem a plukovníkem V. Strakou. Vstupné 10 Kč.
- 6. 4. v 18.00: *Týdenní čtení Tóry* – přednáška vrchního rabína K. Efraima Sidona. Vstupné 10 Kč.
- 10. 4. v 18.00: *Chvála detektivky – detektivka v židovské literatuře* – literární večer se spisovatelkou Innou Rottovou a jejími hosty MUDr. J. Cimickým a M. Petiškou. Vstupné 10 Kč.
- 18. 4. v 18.00: *Franz Kafka: Zámek* – veřejná předpremiéra nové rozhlasové inscenace slavného románu v režii Dimitrije Dudíka. Hrají: Vl. Dlouhý a T. Medvecká. Pořádá Společnost Franze Kafky a Český rozhlas 3-Vltava.
- 24. 4. v 18.00: *Jak velkým nebezpečím je v ČR antisemitismus?* – diskusní pořad moderovaný Petrem Brodem. Účastníci diskuse: PhDr. L. Pavlát, PhDr. Z. Zbořil a Mgr. M. Mazel z Ministerstva vnitra ČR. Vstupné 10 Kč.
- 26. 4. v 18.00: Židovské housle v Praze – koncert houslového virtuosa Alexandra Shonerta a profesorky hudby Natálie Shonert (klavír). Koncert ke stejnojmennému CD zachycuje pouť židovských houslí z Orientu přes starou Evropu až do současné Prahy. Vstupné 50 Kč.

KULTURNÍ POŘADY

Frantisek Masluszczak, Dorozka, 2004. Z výstavy „V labyrintu Bruna Schulze“.

- 27. 4. v 18.00: *Leopold a Friedrich Ehrmannová, Hermann Abeles, Leo Mayer, Martin Reiner, Max Spielmann, Max Gerstl a další* – přednáška ing. Zdeňka Lukeše o významných projektantech 20. století. Vstupné 10 Kč.
- Výstava ve VKC: *Kámen, který mluví* – práce ak. mal. Miro Pograna (do 28. 4.).

ROK S ŽIDOVSKOU KULTUROU 100 LET ŽM V PRAZEVýběr z dubnových akcí (úplný přehled naleznete na www.jewishmuseum.cz, 100@jewishmuseum.cz):**VÝSTAVY****Židovské muzeum v Praze**

- *Mazal tov*: V Galerii Roberta Guttmanna v budově Židovského muzea v Praze, U Staré školy 3, Praha 1 je přístupna nová výstava s názvem Mazal tov/Hodně štěstí, Židovské svatební obřady – historie a současnost.
- *Proměna rituálu: postmoderní židovská svatba*: Projekt kanadské mediální umělkyně Melissy Shiff nabízí alternativní pohled na tradiční židovskou svatbu. Videoinstalace bude umístěna v hlavní lodi Španělské synagogy. (Obě výstavy jsou přístupné od 6. dubna do 4. června, denně od 9.00 do 18.00 mimo soboty a židovské svátky.)

Moravské zemské muzeum v Brně

- 21. 3.–16. 9. *Potěš pámbů, pane Grünbaum*, ve spolupráci s Theatermuseum ve Vídni. Výstava přibližuje osobnost brněnského rodáka Fritze Grünbauma (1880–1941), pozdějšího slavného vídeňského kabaretiéra. (www.mzm.cz).

Muzeum umění Olomouc

- 23. 3.–14. 5. *Terry Haass – Světlo – čas – prostor*. Rozsáhlá výstava díla francouzské grafičky, malířky a sochařky Terry Haass (1923) původem z Olomouce, která se proslavila svými abstraktními prostorovými kompozicemi. (www.olmuart.cz)

Polský institut v Praze

- Polský institut v Praze (Malé nám. 1, P 1, www.polskyinstitut.cz) připravil v rámci RŽK dvě pozoruhodné výstavy. První je přístupná již nyní, bude trvat do 11. 6. Má název *V labyrintu Bruna Schulze* a představí práce významných současných polských

umělců (mj. Tadeusze Kantora), které spojuje fascinace literární a výtvarnou tvorbou polského židovského autora a malíře Bruna Schulze (1882–1942).

Druhá výstava (od 10. 5. do 11. 6.) se uskuteční v Galerii Millennium a představí Schulzovy originální kresby a kopie grafik.

Oblastní muzeum v Mostě

- 7. 3.–30. 4. *Historie Židů v Čechách a na Moravě a Židovské tradice a zvyky* – putovní výstava ŽMP, *Historie Židů na Mostecku*. (www.muzeum-most.cz).

Úštěcká synagoga

- 6. 4.–5. 5. Jaroslav Achab Haidler – *Rythmus života a verše smrti*. (www.synagoga-ustek.org)

DIVADLA

- Upozorňujeme na některá zajímavá představení v Praze: v Divadle Na Fidlovačce (Franz Werfel: *Jacobowski a plukovník*, 14. 4. v 19.30); v Divadle Na prádle (*Shpil zhe mir a lidele in yidish*, 1. 4. v 16.30 a 11. 4. v 19.30); v Divadle Na zábradlí (Lenka Lagronová: *Ety Hillesum*, hra na motivy deníku E. Hillesum Přerovaný život, 7. a 29. 4. v 19.00); v Divadle pod Palmovkou (Leopold Lahola: *Skvrny na slunci*, 8. a 11. 4. v 19.30); v Divadle Lyra Pragensis (Jicchak Bar Josef: *Šimon*, hrabalovský laděné monodrama, hraje R. Pellar, 11. 4. v 19.00). V brněnském Divadle U stolu se hraje drama podle textu povídky Isaaka Bashevise Singera *Tajbele a její démon*, překlad, dramaturgie a režie: A. Přidal, 13. a 23. 4. v 19.30.

PŘEDNÁŠKY & DISKUSE**Židovské muzeum v Praze**

– Malý sál Městské knihovny

- 26. 4. v 19.00 začíná cyklus přednášek na téma *Dějiny židovské Prahy*.
- Mezinárodní křesťanské velvyslanectví Jeruzalém (ICEJ)**
- 24. 4. ve 14.00 *Antisemitismus v blízkovýchodních médiích* – přednáška Jigala Karmona, ředitele Výzkumného ústavu pro média na Blízkém východě. Uskuteční se v Senátu ČR jen pro přihlášené účastníky (přihlášky na adresu na icej@ecn.cz).

Rok židovské kultury v Kutné Hoře

- 13. 4. v 17.00 *František Zelenka – architekt a scénograf, tvůrce českého divadelního plakátu* – PhDr. Z. Lukeš a PhDr. V. Koubská, Kulturní a informační centrum – Sankturiňovský dům.

Židovská obec Liberec (Rumjancevova 1362, Liberec)

- 3. 4. v 17.00 *Pesach* – Mgr. M. Novotná.
- 27. 4. v 17.00 *Kabalisté před Zoharem* – P. Vrátný.

VŠICHNI JSME LIDI

- 23. dubna od 15.00 se ve Valdštejnské zahradě v Praze uskuteční veřejné shromáždění proti antisemitismu a na podporu židovského národa a Státu Izrael s názvem *Všichni jsme lidi*. Akci moderuje Jan Potměšil, hudební program: cimbálová muzika Hradišťan.

PESACH: PRODEJNÍ DOBY POTRAVIN

• Prodejní doba potravin pro svátky Pesach (macesy, moučka, víno) v prodejně na ŽOP (vstup z Maiselovy 18) je následující: do 11. 4. denně od 12.00 do 18.00, 12. 4. (poslední den prodeje) od 9.00 do 14.00.

RAFAEL CENTRUM

• Rafael Centrum vás srdečně zve v pátek 7. 4. od 16.00 do 18.00 hodin do Jeruzalémské 7, Praha 1 na dvě zajímavé přednášky: Gaby Glassmanová (naše dlouholetá supervizorka z Anglie) promluví na téma *Přeživší matky a jejich dcery* a prof. David Blumenthal na téma *Násilníci a zachránci – dva klíčové faktory*. Přednášky jsou určené široké veřejnosti a budou tlumočeny, stejně jako následná diskuse. Prosíme, pozvěte své přátele. *Věra Roubalová*, Rafael Centrum o. s. Tolerance a občanská společnost

ŽO TEPLICE – SAR EL

• Dne 7. 4. se ve společenském klubu Židovské obce Teplice od 17.00 uskuteční setkání účastníků programu Sar El roku 2005. Na setkání promluví o této akci pánové VI. Láta, J. Šamánek, M. Lichtenstein a další (jednalo se o dobrovolnou práci v armádě Státu Izrael). Následuje diskuse o životě v Izraeli.
Představenstvo ŽO Teplice

ŽIDOVSKÁ AGENTURA

• **March of The Living:** Židovská agentura si vás dovoluje pozvat na „Pochod živých“ (23.–25. duben). Na programu je dvoudenní návštěva Krakova, prohlídka koncentračního tábora v Osvětimi a vzpomínkový pochod. Pro bližší informace, prosím, kontaktujte naši kancelář. Případně pošlete e-mailem (jméno a kontakt) na naši adresu sochnut@volny.cz.

• **Birth Right Israel – Taglit :** Nabízíme možnost zařadit se do programu Birth Right Israel – Taglit. Pro letošní léto jsme získali skupinu navíc, a tak se můžete rozhodnout mezi termíny: 12.–22. června nebo přelom července a srpna. Prosíme, aby nás případní zájemci kontaktovali co nejdříve (adresa: Jáchymova 3, P1, tel. č. 224 810 099).
Zoša (602 703 653) a Dani (776 176 417).

ČESKÁ UNIE ŽIDOVSKÉ MLÁDEŽE

• ČUŽM hledá dobrovolníky, kteří mají chuť pomoci s organizací Jom hašoa, který se uskuteční dne 25. 4. Ozvěte se laskavě na cuzm@post.cz nebo na tel. č. 777 995 209.

WIZO

• Vážené členky a příznivkyňe, naše dubnová schůze se uskuteční dne 26. 4. od 15.00 v restauraci Šalom; výbor se koná dne 18. 4. v Jáchymově ulici. *ve*

SDRUŽENÍ ŽIDOVSKÝCH ODBOJÁŘŮ A VOJÁKŮ

• SŽOV zve na dubnovou schůzi, která se koná ve čtvrtek 13. 4. v 10 hodin ve 3. patře radnice ŽOP v Maiselově ulici 18 v Praze 1. Hlavním bodem programu bude přednáška Jindřicha Heřkoviče o účasti Židů v odboji

**VÝZVY, ZPRÁVY
INZERCE**

proti fašismu v oblasti Karpat. Dalším bodem programu bude zhodnocení a ocenění loňské výstavy Židé v boji a v oboji, realizované v Senátě Parlamentu ČR. *pk*

**DENNÍ CENTRUM
CHARLESE JORDANA**

• Každý den máme pravidelné aktivity. Zvláštní nabídka: 5. 4. od 14.00 – taneční odpoledne s Mgr. Veletou – Penzion; 12. 4. od 13.30 – hudba starých mistrů (hrají sestry Dostálovy); 21. 4. od 10.30 – koncert středověké hudby (Jiří Whele). *kt*

PODĚKOVÁNÍ

• Děkuji pracovníkům sociálního oddělení Otě Vlčkové a Rut Sidonové a dobrovolnici paní Miladě Vlasákové za pomoc, kterou mi poskytly během rekonvalescence po operaci při péči o ročního syna Natanka. *I. Švábová*

AU PAIR IZRAEL TEL AVIV

• Hledáme dívku/ženu ve věku 30 – 50 let se znalostí angličtiny nebo francouzštiny na pozici au pair do francouzské rodiny žijící v Izraeli. Délka pobytu 18 – 24 měsíců. Chlapeček 5 let, přes den je ve školce. Práce zahrnuje péči o chlapce + drobnou pomoc v domě. Rodina platí každé tři měsíce zpáteční letenku do Čech. Nástup duben/květen. Prosíme jen vážné zájemce. Ref. No. MB010206, kontakt: renata@kiddykare.net.

SEZNÁMENÍ

• Jsem svobodná, bez závazků, nekuřačka. Povoláním sportovní instruktorka. Hledám partnera na celý život. Věk kolem 30 let; zn. vzájemné porozumění, tolerance, tvořit společný cíl ve dvou. 606 555 867.

• Pro nedostatek příležitostí hledám touto cestou přítele do 65 let, kultivovaného a laskavého, který se cítí být též osamělý a rád by se seznámil s ženou stejných kvalit, fin. nezávislou a snad i atraktivní. Zn.: Přátelství, cit a tolerance.

• Lékař, 43 let, rozvedený, by rád poznal vzdělanou a milou ženu do 38 let, vyšší a štíhlou, se zájmy o judaistiku, kulturu a výlety do přírody. Ženu tolerantní, citlivou se smyslem pro romantiku. Sám nabízím totéž. Zn.: Děkuji za odpověď.

• Inteligentná, 59ročná, vřav příjemného vzhledu, citovo založená bez závazků, Slovenka zo zmiešaného manželstva rada by sa zoznámila s dobrým a charakterným mužom, najradšej židovského povodu do 68 rokov, môže byť aj zo zahraničia. Zn.: Porozumenie a tolerancia.

VÝZVY

• Hledám pro svou 75letou sestru společníci a pečovatelku v Mariánských Lázních: vždy alespoň po dobu 14 dnů v měsíci. Samostatný pěkný byt k dispozici. Nejraději bývalou zdr. sestru, není podmínkou. Hlaste se, prosím, písemně s uvedením telefonu, zavolám nebo SMS: +420 607 131 491, Hana Walterová, Lidická 176, 353 01 Mar. Lázně.

ORT V ČESKÉ REPUBLICE

Za 125 let své existence se ORT stal jednou z největších nevládních vzdělávacích organizací na světě. Byl založen v carském Rusku v roce 1880 na podporu rozvoje židovských rolníků. Odtud také pochází původní význam zkratky – Občestvo remeslenovo i zemedel'českovo truda. Během své činnosti ORT pomohl více než třem milionům lidí ve více než stu zemích světa. Ve vlastních školách ORT v současné době vzdělává 270 tisíc studentů a zaměstnává 16 tisíc pracovníků. Tato organizace však nepodporuje jen vzdělání v akademickém slova smyslu, ale např. v pionýrských letech Izraele ORT seznamoval přistěhovalce se zemědělskou výrobou, v 50. a 60. letech pomáhal ve Francii s integrací židovských přistěhovalců ze severní Afriky a dodnes pomáhá etiopským přistěhovalcům v Izraeli.

Specifikem ORT jsou různorodé činnosti, které se přizpůsobují potřebám jednotlivých zemí a komunit. V Jižní Americe zprostředkovává vzdělání více než polovině tamních Židů, na Kubě nabízí židovské komunitě výuku angličtiny, psaní na stroji a počítačové kurzy, v Indii jsou vedle tematických kurzů o židovství pořádány např. kadeřnické kurzy a v Jihoafrické republice napomáhají aktivity ORT snížení nezaměstnanosti. Účinná pomoc však nesměřuje pouze do židovských komunit. V Izraeli jsou v rámci ORT vzdělávání i Arabové a beduíni. V afrických zemích ORT ve spolupráci se Světovou bankou a místními vládami školí státní zaměstnance v oblasti zemědělství a moderních technologií, pracovníky nevládních organizací učí žádat o příspěvky a granty.

V současnosti ORT působí v 58 zemích. Poprvé se ORT představil v Československu před druhou světovou válkou, pak zde pracoval od dubna 1947 do července 1949. Tehdy bylo na území Československa 25 tisíc československých Židů a dalších 10 tisíc židovských uprchlíků z Polska, Maďarska, Rumunska a Ruska, pro které ORT připravoval odborné kurzy. Těmito kurzy prošlo 649 osob, z nichž 229 získalo i certifikát.

Do České republiky se ORT vrátil v roce 1996, kdy ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea vybavoval počítačovou učebnu a nabídl spolupráci i Lauderovým školám při ŽOP. První fáze čtyřletého projektu byla ukončena v listopadu 2005, kdy byla ve škole slavnostně v přítomnosti zástupců ORT, Lauderovy nadace a Židovské obce v Praze otevřena nová počítačová učebna. ORT pro ni pořídil nejen devatenáct nových počítačů a moderní příslušenství, ale i nový nábytek. Z uvedených čísel je patrné, že se nejedná o symbolickou, ale skutečnou pomoc. *lš*

ŽNO BÁNSKÁ BYSTRICA

V měsíci **január** a **február** 2006 oslavili svoje narodeniny: pani Šarlota Štátná, nar. 24.1. – 92 rokov; pán Julius Koval, nar. 6.1. – 73 rokov; pani Eva Krecová, nar. 28.2. – 72 rokov; pán Leopold Redlinger, nar. 22.2. – 65 rokov. V měsíci **marec** oslaví svoje narodeniny: pani Miriam Kuriatková, nar. 13.3. – 65 rokov a pán Peter Rada – 50 rokov. V měsíci **apríl** oslaví svoje narodeniny: Tibor Singer, nar. 3.4. – 77 rokov; Veronika Singerová, nar. 12.4. – 71 rokov; Eva Štátná, nar. 8.4. – 57 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

ŽNO BRATISLAVA

V **apríli** oslaví: pani Tamara Archlebová, nar. 28.4. – 55 rokov; pani Katarína Borovanová, nar. 16.4. – 87 rokov; pani Mária Diamantová, nar. 3.4. – 60 rokov; pani Alica Drobná, nar. 21.4. – 92 rokov; pán Boris Grauner, nar. 30.4. – 55 rokov; pani Rozália Guttmanová, nar. 22.4. – 85 rokov; pani Lívia Herzová, nar. 22.4. – 80 rokov; pani Margita Horáková, nar. 22.4. – 83 rokov; pani Alica Ištvanová, nar. 1.4. – 87 rokov; pani MUDr. Zuzana Kalinová, nar. 4.4. – 60 rokov; pán Ing. Teodor Kramer, nar. 6.4. – 78 rokov; pani Olga Kuxová, nar. 13.4. – 82 rokov; pani Zuzana Ledererová, nar. 3.4. – 76 rokov; pani Gabriela Menczelová, nar. 18.4. – 83 rokov; pán Matej Mináč, nar. 1.4. – 45 rokov; pani Ing. Lýdia Piovarcová, nar. 2.4. – 73 rokov; pani Eva Rajeková, nar. 27.4. – 73 rokov; pán Karol Reisz, nar. 17.4. – 84 rokov; pani Viera Staňová, nar. 16.4. – 71 rokov; pani MUDr. Hilda Svátková, nar. 10.4. – 71 rokov; pán Juraj Szücs, nar. 12.4. – 85 rokov; pán Ivan Timföld, nar. 19.4. – 77 rokov; pani Helena Weinwurmová, nar. 28.3. – 89 rokov; pani Margita Weisssová, nar. 7.4. – 93 rokov; pán Karol Tyroler, nar. 24.4. – 81 rokov; pani Jolana Zelená, nar. 13.4. – 91 rokov a pani Ella Zemanová, nar. 4.4. – 83 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO BRNO

V **dubnu** oslaví své narodeniny: pan ing. Milan Bohorodčaner, nar. 24.4. – 57 rokú; pan ing. Petr Haimann, nar. 29.4. – 68 rokú; pani Aloisie Halíčková, nar. 22.4. – 86 rokú; pan Arnošt Glauber, nar. 4.4. – 85 rokú; pani Hana Langová, nar. 6.4. – 58 rokú; pan Jiří Süß, nar. 21.4. – 50 rokú; pani Zoša Vyoralová, nar. 9.4. – 56 rokú; pan Pavel Weiss, 9.4. – 71 rokú. *Ad mea veesrim šana!*

V přeplněné brněnské synagoze se po více než 40 letech konala svatba. Svatební obřad Michaely a Baraka Selingerových vedl rabín Thomas Salomon z Londýna. Ve večerních (i nočních) hodinách nás svatebčané bohatě pohostili a pro dobrou náladu hrála skupina Lamalo pod vedením rabína Kollera. Jen tak houšť!

ŽO DĚČÍN

Srdečně blahopřejeme našim oslavencům: paní Dominika Malinová, nar. 1.4. – 31 let; paní Marie Štátná, nar. 4.4. – 48 let; pani Eva Poliřenská, nar. 9.4. – 53 let; slečna Maximiliane Ančerlová, nar. 6.4. – 13 let; pani Jiřina Lenerová, nar. 16.4. – 53 let; pani Zinaida Kirillová, nar. 18.4. – 39 let; pani Marie Sirotková ml., nar. 20.4. – 33 let a pani Ivana Šprtová, nar. 30.4. – 48 let. *Ad mea veesrim šana!*

**ZPRÁVY
Z OBCÍ****ŽNO KOŠICE**

Aprílovým oslávencom srdečne blahoželáme: pán MVDr. Ladislav Greško, nar. 21.4. – 90 rokov; pani Elena Foltýnová, nar. 19.4. – 88 rokov; pani Ella Foltýnová, nar. 11.4. – 86 rokov; pani Helena Horánová, nar. 14.4. – 86 rokov; pán Ing. Tibor Figuš, nar. 5.4. – 85 rokov; pani Gita Grünwaldová, nar. 10.4. – 82 rokov; pani Zlatica Geigerová, nar. 26.4. – 80 rokov; pani Lili Skalinová, nar. 6.4. – 79 rokov; pani Gertrúda Stiefelová, nar. 18.4. – 78 rokov; pani Anna Burgerová, nar. 27.4. – 78 rokov; pani Gerta Bayerová z Prešova, nar. 11.4. – 74 rokov; pani Ida Petříková, nar. 29.4. – 74 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO LIBEREC

V **dubnu** oslaví své narodeniny títo naši členové: pan Tibor Abraham nar. 17.4. – 60 let; pan ing. Pavel Jelínek nar. 27.4. – 71 let. *Ad mea veesrim šana!*

OLOMOUC

V měsíci **dubnu** oslaví životní jubilea naši členové: pan Tomáš Fürst, nar. 2.4. – 28 rokú; pan Karel Wolf, nar. 26.4. – 80 rokú; pan Pavel Deutsch, nar. 26.4. – 29 rokú; pani Helena Vostrá, nar. 30.4. – 51 rokú. Dodatečně gratulujeme pani Ruth Potěšilové, která 3. února oslavila své 73. narozeniny. *Ad mea veesrim šana!*

OSTRAVA

V **dubnu** slaví narodeniny: pan Shlomo Kashi, nar. 8.4. – 60 let; pan PhD. Pavel Freundlich nar. 12.4. – 34 let; pan Jan Mayer nar. 13.4. – 81 let; pan MUDr. Alfréd Rechtman, nar. 14.4. – 59 let; pani Jarmila Weisssová, nar. 16.4. – 77 let; pan Roy Kombelis, nar. 21.4. – 28 let; pani Eva Szuszciková, nar. 23.4. – 67 let; pani Olga Zápálová, nar. 25.4. – 82 let; pani Greta Ryšková, nar. 27.4. – 91 let. *Ad mea veesrim šana!*

Ve věku 91 let zemřel dne 5.3. 2006 náš dlouholetý člen, pan Robert Wischnitzer z Havířova. *Anu mištatfim bet cara!*

ŽO PLZEŇ

V **dubnu** oslaví své narodeniny: pani Lilly Hladíková, nar. 16.4. – 88 let; pan René Přibíl, nar. 17.4. – 60 let; pan Pavel Schwarz, nar. 6.4. – 67 let; pan Roman Štix, nar. 23.4. – 42 let; pani Eva Kokořková, nar. 25.4. – 48 let a pani Hana Tvrská, nar. 24.4. – 78 let. Všem našim členům přeje pevné zdraví

a dobrou pohodu do dalších let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO PRAHA

Životní jubileum v **dubnu** oslaví naši členové ŽOP: pani Helena Bišická, nar. 4.4. – 82 let; pani Doris Donovalová z Kladna, nar. 4.4. – 82 let; pani Hana Golanová, nar. 24.4. – 86 let; pan ing. Jan Hajný, nar. 10.4. – 80 let; pani Soňa Kubrová z Ottawy v Kanadě, nar. 5.4. – 82 let; pani Eva Reifová, nar. 29.4. – 80 let; pani ing. Erna Seykorová, nar. 7.4. – 84 let; pan Evžen Singer, nar. 1.4. – 80 let; pani Alena Stern z Mnichova, nar. 18.4. – 81 let a pani Eva Tamášová, nar. 30.4. – 75 let. *Ad mea veesrim šana!*

Ve věku 90 let zemřela 8. března členka ŽOP pani Františka Wintersteinová.

Ve věku 83 let zemřela 6. března členka ŽOP pani Věra Hanáková. Pohřeb se konal na hřbitově v Izraelské ulici, smuteční obřad provedl za přítomnosti pražského minjšanu vrchní pražský a zemský rabín pan Karol Sidon. Poté se přítomní odebrali k hrobu bývalého vrchního kantora Staronové synagogy pana Viktora Feuerlichta, aby zde uctili u příležitosti třetího výročí jeho smrti památku tohoto významného duchovního.

Pouhý měsíc před svými 97. narozeninami zemřela 10. března členka ŽOP pani Ruth Kleinová.

V pondělí 20. března měla pohřeb pani Charlota Králová. Zemřela 18. 3. ve věku 85 let. Smuteční obřad vykonal vrchní rabín E. Sidon.

ŽNO PREŠOV

Blahoželáme našim členom, ktorí oslaví v mesiaci **apríl** svoje narodeniny. Želáme veľa zdravia a šťastia: pan MUDr. Oto Schvalb, nar. 1.4. – 81 rokov; pán Samuel Eckhaus, nar. 5.4. – 90 rokov; pani MUDr. Katka Hrehorčáková, nar. 17.4. – 64 rokov a pán Juraj Guttman, nar. 11.4. – 55 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO TEPLICE

V **dubnu** oslaví své narodeniny: pan ing. Karel Beck, nar. 30.4. – 55 let; pani Lenka Kredlová, nar. 21.4. – 28 let; pan Petr Pytelka, nar. 16.4. – 29 let; pani Anna Reinmanová, nar. 5.4. – 59 let; pan Zoltán Šafář, nar. 9.4. – 86 let; pani Eva Tomancová, nar. 11.4. – 37 let; pani Eva Váňová, nar. 3.4. – 63 let; pan ing. Jan Čapek, nar. 26.4. – 53 let; pani Hedvika Maxová, nar. 20.4. – 65 let; malý Samuel Appel, nar. 11.4. – 4 roky. *Ad mea veesrim šana* přeje celá teplická obec!

ZEMŘEL JIŘÍ LOM

Málokomu z nás se podaří prožít téměř celé století. Málem se to povedlo panu Jiřímu Lomovi. Zemřel 10. března 2006 ve věku 93 let. Prošel vězením. Osvětimí a Schwarzheide. Vrátil se a patřil k přeživší skupině těch, kteří zaujali vyrovnaný a svěbytný přístup k životu. Tento přístup vylučoval právě z velkých a těžkých životních zkušeností.

Pan Jiří Lom byl skromný, svým způsobem nenápadný, zdvořilý člověk. Mnoha členům obce byl dobrým rádcem. V knihovně pražské obce pracoval řadu let a jeho znalosti byly encyklopedické. Byl to určitě jeden z nejstarších a nejdéle sloužících knihovníků. Bude nám všem chybět. *ef*

TÝDEN PRO DÁRFÚR

Představitelé amerických židovských obcí se přidali k více než 150 náboženským skupinám (celkem čítají na 130 milionů Američanů) a vyhlásili dny mezi 2. až 9. dubnem „Týdnem modliteb a činů pro Dárfúr“. Cílem kampaně je shromáždit milion hlasů – milion pohlednic, jež budou zaslány prezidentu Bushovi s apelem, aby americká vláda podpořila obranné mnohonárodnostní jednotky na ochranu smrtelně ohrožených lidí v oblasti.

PTAČÍ CHŘIPKA V IZRAELI

Také v Izraeli se již objevil smrtelný virus ptačí chřipky. Nepřinesli ho tam však opeřenci, ale zřejmě lidé. Podle listu Haarec se virus dostal do země přes Sinaj na botách a oděvech lidí, kteří navštívili Egypt a žijí v obcích na jihu Izraele (Holit a Amioz). Právě tam v krutých farmách byl virus odhalen. Ministerstvo zdravotnictví nařídilo okamžitou likvidaci drůbeže v kibucech a mošavech v kritické oblasti a Izrael zastavil veškerý vývoz kuřecího a krutího masa.

SOLIDARITA NA SAHAŘE

Desetičlenný tým, složený z příslušníků různých náboženství, se vydal na čtyřtýdenní pouť z Jeruzaléma až do Tripolisu. Jejich cestu podporuje mírová skupina s názvem „Promít ledy“. Členy skupiny jsou například izraelský bojový pilot ve výslužbě, palestinský student, newyorský hasič či bývalý dvojník zemřelého syna Saddáma Husajna Udaje.

SOUD S MESIÁŠSKÝM KŘÍDLEM

Představitelé hnutí Chabad-Lubavič z vítězili v soudní při nad svými oponenty z mesiášského křídla hnutí. Nejvyšší soud v New Yorku rozhodl, že Chabad smí umístit na svou hlavní synagogu v Brooklynu desku s nápisem, v němž se mluví o rebe Menachemu Mendelovi Schneersonovi „požehnané pomátky“. Několik podobných desek bylo v minulosti zničeno, zřejmě skupinou lubavičských chabadníků, kteří věří, že Schneerson byl mesiáš, a nelze o něm proto mluvit jako o nebožtíkovi.

MUZEUM 11/9

První ředitelkou muzea, jež bude připomínat na tři tisíce obětí teroristického útoku na New York a Washington z 11. září 2001, byla jmenována Alice Greenwaldová. Dosud pracovala v několika židovských muzeích, naposledy v Muzeu holocaustu ve Washingtonu. Vybrána byla právě kvůli své zkušenosti s tím, jak lidem citlivě představovat hrůzy holocaustu. Muzeum 11/9 (jak se mu pracovně říká) bude stát na místě, kde stávalo Světové obchodní centrum, a bude otevřeno u příležitosti osmého výročí útoků, v září 2009.

RABÍN V MEŠITĚ

Římský vrchní rabín navštívil v půli března jednu z největších evropských mešit na okraji metropole a vyzval k dialogu mezi Židy a muslimy. Návštěva se odehrála necelé dva týdny poté, co se ve Vatikánu setkali římskokatolíci a židovští představitelé a zdůraznili

ZPRÁVY ZE SVĚTA

Vrchní rabín Karol Sidon, ředitel ŽM Leo Pavlát a předseda FŽO v ČR Jiří Daniček při akci Kubánská cela, kterou humanitární organizace Člověk v tísni uspořádala na podporu kubánských politických vězňů na Václavském náměstí. Foto Karel Cudlín.

potřebu spolupráce s muslimy. Rabín Riccardo Di Degni nabádal přítomné, aby se stali skutečnými členy své komunity. „Italští Židé mají dlouhodobé vztahy s italskými úřady a podařilo se nám nalézt řešení a způsoby koexistence. Domníváme se, že naše zkušenosti by vám ve složitém procesu integrace mohly pomoci.“ Muslimové rabínovu návštěvu uvítali jako gesto solidarity v době, kdy Evropou hýbaly spory týkající se uveřejnění karikatur proroka Muhammada.

ZÁKAZ PRO STAROSTU

Londýnský starosta Ken Livingstone nesměl na základě rozhodnutí zvláštní disciplinární komise od 1. března čtyři týdny vykonávat svou funkci. Byl tak potrestán za urážku židovského novináře deníku *Evening Standard* Olivera Finegolda, kterému řekl, že se chová jako kápo z koncentračního tábora. Starostova slova vyvolala velké pobouření; Livingstone se nicméně odmítl londýnským Židům omluvit s tím, že se nechtěl dotknout jich, ale jen kritizovat zmíněný deník.

ANI DESET MINUT

Přes sedmdesát předních amerických žurnalistů a mediálních odborníků podepsalo otevřený dopis, v němž vyzývají Americkou novinářskou asociaci, aby uznala své selhání ve třicátých let minulého století, kdy se odmítla jakkoli angažovat pro židovské uprchlíky ohrožené nacisty. Díky archivním výzkumům vyšlo například najevo, že v roce 1939 představitelé Asociace odmítli věnovat deset

minut svého výročního shromáždění na to, aby vyslyšeli prosbu o pomoc pro německé židovské novináře.

VÝSTAVA VE WANNSEE

V německém Muzeu holocaustu umístěném v honosné vile na berlínském předměstí u jezera Wannsee (tedy v budově, kde se v lednu roku 1942 uskutečnila pověstná konference nacistických pohlavárů) byla nedávno zpřístupněna nově přepracovaná expozice. Je obohacena o dokumenty, které bylo možno získat až po zpřístupnění východoevropských a ruských archivů a které mj. poopravují historický pohled na konferenci ve Wannsee.

Donedávna se mělo za to, že právě zde se nacisté rozhodli přestat s „živelným“ vražděním Židů a zahájit jejich masovou genocidu ve vyhlazovacích táborech. Dokumenty ukazují, že o tomto kroku bylo rozhodnuto již dříve a na konferenci byl verdikt jen potvrzen a bylo ustanoveno, že ho vykonají příslušníci SS.

K ZÁPADNÍ ZDI LANOVKOU

Jeruzalémský magistrát předběžně odsouhlasil plán, podle něž vznikne mezi prostranstvím před Západní zdí a protější údolím Hinnom trať lanové dráhy. Vybudování dráhy, které by ulehčilo přetíženým cestám ke Zdi nářků, by stálo až 8 milionů dolarů.

SUPI V JERUZALÉMSKÉ ZOO

Obyvatelé Jeruzaléma s tradičními názory zřejmě potěšila zpráva, že oba legendární homosexuální supi ze zdejší biblické zoo si již našli partnerky. Dva supí samci spolu tři roky žili, stavěli hnízda a vychovali tři adoptovaná mláďata. Loni si našel partnerku první sup jménem Dajšik a vzápětí ho odstěhovali do telavivské zoo. Letos, shodou okolností na den sv. Valentina, si našel samici i zbývající Jehuda. Ošetřovatelé jejich „rozhodnutí“ uvítali, neboť oba samci patří k druhu supa griffonského, který v přírodě již téměř vyhynul. am

Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341. Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, Telefon / fax 242 487 330, e-mail: sefer@volny.cz Redakce: Jiří Daniček, Alice Marxová, Tomáš Pěkný (šéfredaktor). Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Rozšiřuje a objednávkou vyřizuje: Mediaservis s.r.o. Abocentrum, Moravské nám. 12D, 659 51 Brno, e-mail: abocentrum@mediaservis.cz; tel.: 541 233 232; reklamače: 800 800 890. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia s.r.o. P.O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20,30), e-mail: predplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí vyřizuje administrace Roš chodeš. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 31. března 2006 **Cena 15 Kč**